

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto

Lastniki in izdajatelji: Okrajni odbori SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Uredniški odbor. — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33. — Telefon uredništva in uprave 127. — Tekoči račun pri Mestni hranilnici v Novem mestu 616-H-T-24. — Letna naročnina 480 din, polletna 240 din, četrtletna 120 din. — Tiska Tiskarna Slovenskega poročevalca v Ljubljani.

STUDIJSKA KNJIŽNICA

NOVO MESTO

Deset velikih let svobode in ustvarjalnosti socialistične domovine

Novo mesto je slovesno proslavilo 10. obletnico svoje osvoboditve Govoril je novomeški prvoborec Niko Šilih

Osma maja je Novo mesto slovesno proslavilo 10. obletnico svoje osvoboditve. Na ta dan pred desetimi leti je vkorakala v Novo mesto, ki je upravičeno nosilo naziv »partizansko mesto«, partizanska vojska, upravo pa je vzela v roke naša ljudska oblast. Proslava, ki jo je organizirala Zveza borcev, je dostojno počastila ta veliki jubilej osvoboditve Novega mesta in hkrati Dolenjske.

V jutranjih urah je ZB s sodelovanjem rezervnih oficirjev, pripadnikov JLA in predvojaške vzgoje organizirala partizanski napad na mesto, zatem je pa bila slavnostna seja ljudskega odbora mestne občine, ki so ji prisostvovali tudi gosti: član Izvršnega odbora LRS ter zvezni in republiški poslanec Niko Šilih, zvezni poslanec Avgust Jazbinšek, poslanci novomeškega okraja, sekretar okrajnega komiteja Franc Pirkovič, zastopnik JLA major Šepetavec, predsednik OLO Viktor Zupančič, prvi predsednik OF odbora v osvobojenem Novem mestu Jože Petric ter zastopniki družbenih organizacij in ustanov. Slavnostni nagovor je imel predsednik LOMO Boris Andrižanič.

Ob 10. uri je pa bilo na Glavnem trgu veliko manifestacijsko zborovanje. Zbrani množici je govoril novomeški prvoborec in član Izvršnega sveta LRS Niko Šilih, ki je v svojem govoru med drugim dejal:

narodi skovali enotnost in bratstvo povezanost. Nacionalni spori so za vedno prestali.

Pred jugoslovanskimi narodi so stale teške naloge. Treba je bilo izgraditi novo ljudsko oblast, postaviti povsem nov državni aparat, obnoviti ruševine in dvigniti zemljo iz ekonomske zaostalosti. Ko gledamo nazaj, lahko ugotovimo, da je na temeljih ljudske oblasti, ki se je porajala že v času najtežjih borb, vztrajno odpravljala vse, kar je postalo neuporabno in kar bi oviralo nadaljnji razvoj. Delavsko samoupravljanje, volivnost vseh oblastvenih organov, družbeno upravljanje v prosveti, zdravstvu itd., se kaže dragocene sadove. Pripravljanje na organiziranje komun in skupnosti komun predstavlja samo nov in velik korak k še večjemu sodelovanju vseh državljanov v vseh vprašanih družbeno življenjskih.

Razumljivo je, da nova socialistična Jugoslavija ni bila vseh nekaterim na zapadu in vzhodu. Danes morajo tako eni kakor drugi popravljati svoje napake. Jugoslavija pa je močnejša kakor kdajkoli.

Partizanski miting v Ragovem logu

»Tako pristranskega doživlja pa že dolgo ne!« je dejal stari borec in predsednik ZB v Novem mestu Janez Zupančič. In ko so ga njegovi partizanski tovariši dvignili na rame, so našemu Janezu, ki ga vsak tako spuštuje kot borca in človeka, zasijale v očeh solze ginenosti. »Kaj tako lepega pa že dolgo ne!« so govorili borci-partizani in gostje na partizanskem mitingu v Ragovem logu 8. maja, ob 10. obletnici osvoboditve Novega mesta. Miting je organiziral mestni odbor ZB in je bil res pravi partizanski miting. Zene borcev so prinesle zakusko in piščančje jermashe (kot so jo nekoč borcev na položaje nosile Belokranjci) in se, kot v partizanskih časih, s svojimi darovi najprej poskrile za drevesa. Bori so obujali stare spomine, se veselili in bili spet kot ena sama partizanska duša. In nemara niso ob starih spominih zasijale v očeh solze le predsedniku Janezu. »Takih spominov, kot jih imamo bori, ne more imeti nihče, in pozabiti jih ne moreš nikdar!« je dejal ne samo eden med njimi. In utrnili se jim je tudi marsikatera žala misel na pri-

ja tehnike, v času, ko človeštvo razpolaga s atomsko energijo. Če pogledamo vse uspehe, ki jih je dosegla Jugoslavija v tako kratkem času in ogromen ugled, ki ga uživa v svetu, je jasno, da je uspeh jugoslovanskih narodov v tem kratkem času ogromen. To kljub vsem težavam, s katerimi se še bori-mo, in težavam, s katerimi se bomo morali še v bodoče boriti.

Danes lahko ugotovimo, da vztrajno gradimo to, za kar je padlo toliko žrtev. S ponosom lahko gledamo na prehojeno pot in premagane težave, zaupanjem v novo še lepšo bodočnost. Naj živi junaško Novo mesto!

Naj živi neodvisna, socialistična, Titova Jugoslavija!

BOŽIDAR JAKAC: BAZA 20 NA ROGU
ROG — zavetišče borcev, nezavetna partizanska postojanka, je v majske dni 1945 osamel. Čudovito življenje v njem se je razlilo po osvobodeni domovini. Ostali so grobovi partizanov in stoletna drevesa, tako draga siehernemu borcu, ki je kdaj živel med njimi. In ostali so veliki spomeniki NOB: Baze, bunkerji, bolnišnice, ki jih danes obiskujemo s častjo in toplim spominom. V gostih sencah in pod odejo mahu pa spijo junaki, ki so za svobodo darovali kri.

10 let je že poteklo od definitivnega uničenja največjega sovražnika človeštva — krvavega fašizma. Na današnji dan praznuje Novo mesto dan dokončnega osvobodjenja lepe dolenjske metropole.

Prav je, da ob tem svečanem dnevu, 10 let za tem, ko se je končala vojna v tem malem mestu, pogledamo nazaj na težko osvobodilno borbo, morda še dalje v čase stare Jugoslavije, na delež, ki so ga doprinesli prebivalci tega mesta k skupnim naporom vsega slovenskega naroda in vseh jugoslovanskih narodov za uničenje fašizma in njihovih služabnikov ter za dokončno osvoboditev vseh jugoslovanskih narodov.

odrede in brigade. Vendar je Novo mesto tudi v tem času s nezmanjšano močjo delalo naprej. Niti Italijani niti bela garda s svojo obveščevalno službo, prav tako tudi izdajalska duhovščina in izdajalec iz vasi, ki so bežali v Novo mesto pred pravično sodbo, niso mogli zatreti osvobodilnega dela. Tudi streljanje tacev in deportacije v internacijo niso zlomile borbenega duha Novomeščanov. Ko je bilo Novo mesto leta 1943 prvič osvobodeno, je samo dalo par brigad novih borcev. V Novem mestu je tedaj ostalo pod nemško okupacijo samo ono, kar res ni moglo zapustiti mesta. Vendar je tudi ob teh pogojih do zadnjega dne okupacije delovala v mestu organizacija Osvobodilne fronte. Tako je Novo mesto dočakalo 8. maj 1945, sicer porušeno in izropano, zato pa pomosno in z zavestjo, da je v tej najtežji dobi naših narodov in mesta samega častno izpolnilo svojo zgodovinsko dolžnost. Ni bilo dela slovenske zemlje, kjer se ne bi borili partizani tega mesta. Težke žrtve, katerim je mesto postavilo veličasten spomenik, zgornjo pričajo o teškem davku, ki ga je dalo to mesto za svobodo.

Partizanska organizacija je bila 1941 DOBRO PRIPRAVLJENA

Čeravno gospodarsko slabo razvito dolenjsko mestce, razmeroma zelo oddaljeno od vseh odločilnih dogajanj v svetu, so vendar tudi v njem našla odmev vsa teška nasprotja v predvojnem svetu. Mlade sile pa so našle pot do Komunistične partije in v njej jasno začrtane naloge. Tako se je že v letih 1938-1939 začela v Novem mestu ponovno organizirati ilegalna partizanska organizacija, ki se je hitro razvijala. Pod vodstvom Centralnega komiteja je neprestano tolmučila ljudem dogodke, razkrinkavala izdajalsko politiko kraljeve vlade in buržoaznih strank in opozarjala na grozečo nevarnost fašizma. To delo se je kmalu poznalo ne samo v mestu, ampak je vse bolj prodiralo tudi v bližnje kraje in oddaljene vasi. Tako dogodki leta 1941 niso naletejo Novo mesto nepripravljeno. Čeravno je jugoslovanska vojska kapitulirala, Novo mesto ni kapituliralo. Vrglo se je z vso silo na zbiranje orožja tako, da bi im manj orožja prišlo okupatorju v roke in da bi bili čimbolj pripravljene na definitivni obračun, v katerem je bil vsakdo že tedaj prepričan.

Partizanska organizacija je bila 1941 DOBRO PRIPRAVLJENA

Čeravno gospodarsko slabo razvito dolenjsko mestce, razmeroma zelo oddaljeno od vseh odločilnih dogajanj v svetu, so vendar tudi v njem našla odmev vsa teška nasprotja v predvojnem svetu. Mlade sile pa so našle pot do Komunistične partije in v njej jasno začrtane naloge. Tako se je že v letih 1938-1939 začela v Novem mestu ponovno organizirati ilegalna partizanska organizacija, ki se je hitro razvijala. Pod vodstvom Centralnega komiteja je neprestano tolmučila ljudem dogodke, razkrinkavala izdajalsko politiko kraljeve vlade in buržoaznih strank in opozarjala na grozečo nevarnost fašizma. To delo se je kmalu poznalo ne samo v mestu, ampak je vse bolj prodiralo tudi v bližnje kraje in oddaljene vasi. Tako dogodki leta 1941 niso naletejo Novo mesto nepripravljeno. Čeravno je jugoslovanska vojska kapitulirala, Novo mesto ni kapituliralo. Vrglo se je z vso silo na zbiranje orožja tako, da bi im manj orožja prišlo okupatorju v roke in da bi bili čimbolj pripravljene na definitivni obračun, v katerem je bil vsakdo že tedaj prepričan.

NOVO MESTO JE POSTALO TRDNJAVA OF IN OSVOBODILNEGA GIBANJA

Mnogi od vas se še spominjate, kako so oficirji bivše jugoslovanske armade oddajali svoje orožje pečnici nemških vojakov, medtem ko so novomeški komunisti — Skočevci in vsa poštena mladina ter starejši Novomeščani — odnašali iz mesta orožje in ga skrivali. Iz vojaških magazinov se je organizirano nosilo orožje in municijo. Pobrli so ob prisotnosti Italijanov od pušk in mitraljezov do zadnjega končaka okrasila z dna Krke. Tako je tudi razumljivo, da je Novo mesto z navdušenjem pozdravilo ustanovitve Osvobodilne fronte in se z vso vneto vrglo na delo. Baza na ulici Ljube je postala celo mesto trdnjava Osvobodilne fronte in osvobodilnega gibanja. Kljub ogromnemu številu okupatorjevega vojaštva, ki je zasedlo Novo mesto, je mesto živel svoje življenje. Povsod so se organizirali odbori Osvobodilne fronte, Narodne zaščite, pričele so sabotaze in že avgusta 1941 leta tudi formirane prve oborožene skupine. Z orožjem pa je pomagalo Novo mesto že leta 1941 tudi belokranjskim partizanom. Od tedaj naprej je Novo mesto neprestano dajalo nove borce, hkrati pa bilo center za tiskanje propagandnega materiala, za preskbo sanitetnega materiala VOS itd., vse do formiranja osvobodilnega osemilja 1942 leta, ko je center političnega dela prešel na osvobodeno ozemlje in ko se je težina borbe že preselila na

Gozdni požar blizu Ribnice

V ponedeljek 2. maja se je nenadoma razplamtel gozdni požar v gozdnih predelih Male gore pod Sv. Anjo v bližini Ribnice. Goreti je začelo okrog 1 ure popoldne. Na kraj požara je v najkrajšem času prhitelo okrog 200 pripadnikov ribniške garnizije, med njimi več višjih oficirjev, ter okrog 100 gasilcev in ostalih prebivalcev iz Ribnice in tamkajšnjih vasi. Po za-slugi vseh, predvsem pa pripadnikov JLA, ki so pokazali veliko junaštvo, je bil požar omejen in v glavnem udušen do 17. ure. Straže gasilcev so ostale še celo noč, vendar je bila nevarnost že odstranjena. Pogorelo je okrog 14 ha gozda, ker pa je tu slabši gozdni predele, je zato škoda manjša. Požar so ugasili v skrajnem času, ker so v bližini mladi gozdni nasadi, ki bi bili pravo netivo za požar neznane obsega. Požar je po nepravilnosti zakrivil kmet P. A. iz Brega pri Ribnici, ki je tega dne v svoji parceli našel in kuril, opoldan, ko je šel domov, pa ni ognja ugasnil.

TEŽKA TODA VELIČASTNA POT NOVE JUGOSLAVIJE PO OSVOBODITVI

Ko danes po desetih letih pogledamo nazaj, lahko s ponosom ugotovimo, da za nas Jugoslovane pomeni ta doba ogromno. Kot posledica težke osvobodilne vojne je nova Jugoslavija postala federativna skupnost jugoslovanskih narodov. V težki osvobodilni borbi so si jugoslovanski

Žalovčani so za komuno Novo mesto

V nedeljo 1. maja so bili po sklepu občinskega ljudskega odbora Smarjeta sklicani v nekaterih volilnih enotah zbori volilcev glede ustanavljanja komun.

Tudi v Zalovčah je bil zbor, ki so se ga volilci udeležili v lepem številu. Zboru je prisostvoval tudi predsednik občinskega ljudskega odbora Smarjeta tov. Barborič.

Ze odkar se govori o ustanavljanju komun so bili Zalovčani vedno za novomeško komuno in sicer vsi, tako mlajši kot starejši volilci, saj zato govore politični in gospodarski razlogi. Novo mesto je Zalovčanom že kar gospodarski center, saj tam

večji del kupujejo in tudi prodajajo. Politični razlog za priključitev Zalovč k Novemu mestu je pa ta, ker je katastrska občina Zalovče nekaj pripadala občini Trška gora (Sentepter) pa so jo v stari Jugoslaviji takratni politiki pod geslom »Ena občina — ena fara«, priključili občini Smarjeta. Ker bo občina Trška gora priključena komuni Novo mesto, pravijo Zalovčani, da morajo biti k Novemu mestu priključeni tudi oni. Na zboru volilcev so sprejeli ta sklep in ga tudi s stodstotnim glasovanjem vseh navzočih volilcev takorekoč uzakonili.

Miha Bregant

Pregrad ob Kolpi

Kaže, da bodo tudi gornje vasi v dolini dobile še letos električno luč. Pred dnevi je inženir iz Kočevja zaključil traso za daljnovo, odnosno vode za vasi Zagodcaz, Gornja in Dolnja Podgora, Ceplje, Vimolj, Kralje in Brezovico. Prebivalci teh vasi so zadovoljni, ker računajo, da se bo tudi njim izpolnila želja po napredku. Pridno že dovažajo drogeve, pa tudi jame za drogeve bodo izkopali sami. Transformator za te vasi bo stal, kot je določeno, nad Čepijami.

VREME v dneh od 13. do 22. maja.

Nestalo s pogostimi padavinami, osiroma ob sončnem vremenu popoldanske nevihte. V nadaljnjem razdobju bodo štridob petkrat močnejše padavine oz. nalivi.

Gorele so Dol. Sušice

12 milijonov škode

V soboto 30. aprila, nekaj minut pred tretet na enajst dopoldne, je presekal nemirno ozračje nad Dol. Sušicami strahen plamen. V spodnjem, južnem koncu vasi so si predšolski otroci hoteli speč jajca pod lesenim, a slamo kritim podom. Severni veter je v vrtcem dopoldnevu razsejal iskre in ogorel po vsej vasi, da je malone hkrati zagorelo 26 gospodarskih poslopij. Vaščani so bili skoraj na njih. Na pomoč so prvi prhiteli gasilci iz Dol. Toplice, ki so s poirtvovalnim in neustrašenim bojem z ognjem in vetrom rešili dvoje hiš in ustavili ogenj na česti. V kratkih

20 minutah po izbruhu požara je reševalo vas skupno 125 gasilcev iz devetih gasilskih društev, prhiteli pa so tudi pripadniki JLA in Ljudska milica. Vse priznanje je treba izreči novomeškemu gasilskemu društvu, ki je po soterjevi zaslugi napadlo ogenj, ko je bilo stanje najbolj kritično in je preti-ljiva nevarnost, da bo zgorela tudi druga polovica vasi. Stane Gregorčič in Ernest Bele sta lahko vsem gasilcem vzgled prisotnosti duha in hrabrosti. Med ostalimi gasilci sta se posebno izkazala še 66 letni Franc Fabjan iz Dol. Toplice in mladi Podturančan Ignac Fink, ki je nudil prvo zdravniško pomoč šestim ljudem. Ko je ogenj že pojenjal,

je zastopnik DOZ-a ocenil škodo na 12 milijonov dinarjev. Do tal je pogorelo 26 gospodarskih poslopij, med njimi dve hiši. Natančnejša ocenitev škode bo verjetno precej višja. Ljudje so utegnili rešiti komaj govejo živino, zgorelo pa je veliko prašičev in ovc. Pri vsej nesreči je najbolj žalostno še to, da je vas med najmanj zavarovanimi kraji v novomeškem okraju. Čeprav je bila skoraj vsa lesena in s slamo krita. Pogorelo so bili zavarovani le od 100.000 do 140.000 din. Jože Koble, ki mu je pogorelo čisto vso, pa sploh ni bil zavarovan. Reševalci so v svojih vrstah opazili predsednika OLO Viktorja Zupančiča, predsednika OZZ Toneta Pirca in predsednika topličke občine Markoviča.

Sedaj je nujno, da se pogorelec prisloži na pomoč. Poleg pomoči, ki jo bo posredno ali neposredno dala ljudska oblast, naj bi sosednje vasi z delom pomagale Sušičanom.

Za vsa gasilska društva je bil ta požar velika preizkušnja usposobljenosti in poguma. Tokrat so jo gasilci novomeškega okraja uspešno prestali. Le njim se vaščani lahko zahvalijo, da ni požar upepelil cele vasi.

K. O.

Dom na Mirni gori ima električno luč

Prelepa planinska postojanka na Mirni gori, ki je lani dobila velik planinski dom, ima sedaj še eno ugodnost več, kakršne nima dosedaj še nobena planinska postojanka na Dolenjskem: od prvega maja letos ima tudi električno razsvetlavo.

V letošnjih prvomajskih praznikih je bilo na Mirni gori izredno živo. Izredno lepo vreme, lahek dostop do postojanke, dobra postrežba in pa koncert KUD Kosmač-Klemenc 3. maja letos, je privabilo ta dan na Mirno goro nad 1500 obiskovalcev. Koncert navedenega društva je bil združen s kresova-

njem, celoten spored pa so tudi filmali.

Z napeljavo elektrike v dom in drugo opremo, ki jo že ima, lahko nudi to planinsko zavetišče gostu in obiskovalcu vso ugodnost. V načrtu je še zgraditev ceste prav do doma in pa razgledni stolp pri domu. Z dograditvijo ceste bo dom dostopen tudi z avtomobili, traktor Unimog pa je že prilzeel vse do doma po sedanji poti. Odtveč je poudariti, da je dom stalno oskrbovan in založen z vsem, kar človek potrebuje.

JAVNA ZAHVALA GLAVNEMU ODBORU RKS V LJUBLJANI

Ob teški nesreči, ki nas je zadela 30. aprila letos, ko nam je v vasi pogorelo 26 poslopij, ste nam znatno pomagali z obutvijo, perilom, obkejo, milom, živekom in darilnimi paketi Mednarodne pomoči. Za vse te darove, katere nam je pripeljal in razdelil Okrajni odbor RK v Novem mestu s sodelovanjem Občinskega odbora RK Dol. Toplice, za vaše razumevanje in hitro pomoč, se vam javno zahvaljujemo. Hvaležni pogorelci iz vasi Dol. Sušice pri Dol. Toplicah.

Proslava občinskega praznika in 10. obletnice osvoboditve v Trebnjem

15. maja slavi občina Trebnje drugič avo občinski praznik, spomin na 15. maj 1944, ko so partizanske enote Cankarjeve in Gubčeve brigade napadle in uničile belogardistično postojanko v Trebnjem. Hkrati s občinskim praznikom bodo občani proslavili tudi 10. obletnico osvoboditve.

- Spored prireditve:
- 14. maja: ob 20. uri — SLAVNOSTNA AKADEMIJA v Domu LP. Priredi jo kulturno društvo »Josip Jurčič« s sodelovanjem vseh svojih sekcij.
  - 15. maja: ob 8. uri — OKRAJNO TEKMOVANJE V LJUDSKEM MNOGOBOJU. Sodeluje »Partizan« Novo mesto.
  - Ob 9.30 — ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE v parku pri spomeniku.
  - Ob 15. uri — DRUŠTVENI TELOVADNI NASTOP »Partizana« Trebnje.

8. maja 1945 se enote NOV vkorakale v osvobodeno Novo mesto

OD TEDNA DO TEDNA

Prve dni maja 1945 je feldmaršal Jodl brezizraznega, bledega obraza podpisal dokument o kapitulaciji hitlerjanske Nemčije. Te dni, v začetku maja 1945 je nemška vojaška delegacija pod vodstvom generala Speidla prišla v vrhovno poveljstvo obojestranskih sil Atlantskega pakta...

Maja 1945 je bila Indija še britanski dominion, Burma prav tako podrejena britanski kroni, Indonezija pa je bila pod nizozemsko nadljudo. V Egiptu je paševal kralj Faruk, na Kitajskem Cankajšek in njegova klika.

Letošnja pomlad, po desetih letih, je podoba sveta precej spremenjena. Indija in Burma, Indonezija in Egipt so neodvisne države, katerih klasa na svetu nekaj velja. Kitajska je z nekaterimi pomembnimi predlogi in s svojo dejavnostjo na azijsko-afriški konferenci v Bandungu omogočila zmanjšanje mednarodne napetosti v Aziji, zlasti se na Daljnem vzhodu, medtem ko je Cankajšek protopoljni ujetnik na otoku Formozi, kjer živi od terorja, dolarjev in praznih upov, da se bo vrnil na kitajsko kopno.

Austrija bo bržčas v nedeljo svobodna: Na Dunaju bodo štirje zunanji ministri podpisali avstrijsko državno pogodbo. Verjetno se bodo poljudi zbrali tudi ministrski predsedniki štiri vesili: Eisenhower, Bulganin, Eden (če na volitvah ne bodo zmagali laburisti), in Faure (če francoska vlada dotelej ne bo padla).

Skratka, marsikaj se je spremenilo v teh desetih letih. To kaže že zornice skopobesedno primerjanje položaja pred desetimi leti s sedanjim. To pa bi se globlje spoznali, če bi natančneje pogledali, kakšen je bil razvoj v teh letih, a tega žal ne moremo storiti: časopisni stolpec je premajhen za oris celoga desetletja svetovne politike!

Zgoraj navedeni primeri pa kažejo tudi poglavitno protislovje sodobnega sveta. Na eni strani so ob desetletnih zmage nad fašizmom dogradili vojaški organizaciji obeh blokov, in sicer s sprejetjem Zahodne Nemčije v Atlantski pakt in z varšavsko konferenco vzhodnoevropskih držav, na kateri bodo na podlagi sklepov moskovske konference razpravljali o tem, kaj je treba na Vzhodu ukreniti sprčo ratifikacije pariških sporazumov, s katerimi je Zahodna Nemčija dobila puško v roke. Na drugi strani pa je prav v desetem letu po koncu vojne prevladala ideja o tem, da je treba sporna vprašanja med državami obravnnavati in urediti s pogajanjem, s sporazumevanjem. O tem priča predvsem bandunška konferenca narodov Azije in Afrike, dogajanje v zvezi z ureditvijo avstrijskega vprašanja, zlasti še napovedana konferenca zunanjih ministrstev štirih vesil, in pozneje predsednikov vlad, pripravljane podlage za razgovore med Ameriko in LR Kitajsko glede Formoze, o tem priča morda bolj ko vse drugo — dasiravno se ne more kazati v obliki konferenc in uradnih sporazumov — naraščajoča želja narodov vsega sveta, da bi v drugem desetletju po drugi svetovni vojni izbrislj iz src strah pred novo, veliko hujsko svetovno vojno, v kateri ne bi

Družbeni načrt Bele krajine za 1955

Ob deseti obletnici osvoboditve kaže Bela krajina prve rezultate prizadevanja za gospodarski napredek. Pokazatelj tega rezultata je okrajni družbeni načrt, ki ga je sprejel na svoji seji okrajni ljudski odbor 23. aprila letos za leto 1955. Ta družbeni načrt je nadaljevanje poti, ki jo je nadaljeval družbeni načrt za lansko leto in katerega uresničenje je dalo krepke temelje nadaljnemu dvigu gospodarstva. Z lanskim družbenim načrtom je pravzaprav Bela krajina pričela razvijati svoje proizvodne sile ob pomoči republike.

Lani je bil dosežen znan napredek proizvodnje in vseh panog gospodarstva. Predvideni obseg industrijske proizvodnje je bil presežen za 22 odstotkov in to v tektinskih panogah za 88 odstotkov, v živilski za 44 odstotkov, v kovinski za 7 odstotkov ter v proizvodnji premoga za 10 odstotkov. Dvig proizvodnje je v glavnem posledica boljše organizacije dela, večja storilnost in boljše izkoriščanja surovin. Materialni obseg proizvodnje se je dvignil za 43 odstotkov nasproti letu 1953. V zvezi s tem se je tudi dvignil narodni dohodek, ki pa je še vedno daleč pod državnim povprečjem.

Lani porabljene investicije bodo dajale večje dohodeke šele po dograditvi, ki je predvidena za začetke objekta na tri leta. Prve sadove pa te investicije že dajejo, odnosno jih bodo dajale že letos. Iz pomoči republike zaostalim okrajem ter drugih kreditnih virov je bilo lani investirano skupno 769 milijonov din. Poleg drugega je bila s temi sredstvi zgrajena v grobem nova železnicarska, ki bo pričela obratovati 15. maja s sedemkrat višjo proizvodnjo kot doslej. Tovarno učil so preuredili in kupili strojno opremo za prvo obdobje povečane proizvodnje. V tovarni Belasad je bil dograjen novi obrat — kisarna, destilarna ter oddelek za proizvodnjo bonbonov. Z zgraditvijo novega vpadnika v rudniku rjavega premoga v Kanizari se začneja za ta rudnik nova doba sodobnejše in večje proizvodnje. Obrat Telekomunikacije v Semečju je prav tako

z investicijami iz tega kredita znatno razširil proizvodnjo. Nova tovarna pletenin v Metliki bo že letos pričela s proizvodnjo, verjetno že v avgustu. Proizvodnja znane tovarne pletenine »Belokrajanka«, se bo v teh novih modernih prostorih znatno povečala.

Veliko sredstev je šlo lani tudi za dvig standarda, čeprav se premalo. Preskrba naselij z zdravno pitno vodo je veliko vprašanje Bele krajine in prav to so pričeli reševati lani v večjem obsegu. V metliški občini so bila končana dela na zajetju 20 izvirov in zgrajeni štirje zbiralniki, dokaj pa je bilo tudi položenih cevi. Pričeta so bila dela za zajetje izvira Dobličanke za centralni vodovod Bele krajine, prav tako pa se je nadaljevala dela na vodovodu v Poljanski dolini. Nova železniška postaja, zlasti pa dijaški dom v Črnomlju sta pomembni prebivalcev. Pri tem je treba prav tako meniti splošen napredek v ureditvi Metlike in Črnomlja ter velikega števila vasi pred 22. julijem lani. Sploh je bila lani gradbena dejavnost v Beli krajini na višku kot še nikoli. Za državni sektor je bilo izdano 57 gradbenih dovoljenj, za zadržani tri, za privatni pa kar 89 dovoljenj. Skratka, Bela krajina hoče čimprej opraviti s svojo zaostalostjo in se uvrstiti med ostale napredne predele naše domovine. Pri tem ji je potrebna še pomoč razvitejših krajev, toda razlogi za prejemanje pomoči bodo iz leta v leto manjši, ker ta pomoč v Beli krajini pade na rodovitna tla.

Sibko plat belokranjskega gospodarstva je kmetijstvo. Na razdrobljenih 5185 gospodarstvih je proizvodnja zelo majhna in ne krije niti lastnih potreb kmečkih proizvajalcev. Tudi državna posestva dosedaj niso dala vidnejših uspehov, zato je njihova intervencija na trgu prešibka. Nujno je, tako na državnih kot na privatnih posestvih uvesti intenzivno gospodarjenje in dvigniti proizvodnjo z uvajanjem novega načina proizvodnje, ki se mora prilagoditi ekonomskim zakonom. Pomembnejši odkupni predmeti so les, živila in vino, kar ima tudi razmeroma dobro cenovno. Zaradi prekomernega izčrpanja gozdov je kazalo poudariti sečno kontrolo, vendar je posek še vedno zelo velik. Največ dohodka imajo kmetje od prodaje živine, katere

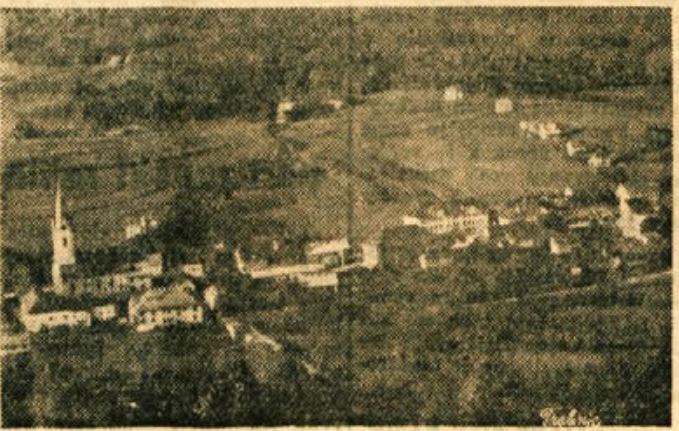
število in kakovost se je v zadnjih letih znatno dvignila. Seljma živine v Metliki in Vinčiči sta najboljša v Sloveniji. Slabe je v vinogradništvu, ki je močno iztrojeno in sorte pomeneane in šmarnice. Zaradi pomešanja s hibridnimi vini je letni povprečni pridelek 250 vagonov vina težko vnovčiti. Vse to naravnost vplje po obnovi vinogradov, saditvi zlahtnejše trte in odstranitvi samorodnic.

Za obnovu sadjarstva so bili že letos podvezeli odločnejši koraki, saj je bilo preko zime na novo nasajeno nad 6000 mladih sadnih drevcev. Belokranjski kmetje so že tudi spoznali, da je pridelek ob uporabi umetnih gnojil znatno večji in se teh tudi poslužujejo vedno v večjih količinah. To jim je omogočeno z znatnim regresom države. Uspešneje bi se morale uveljaviti pri odkupih kmetijske zadrage. Napačno je, da kmetje stremijo za prekalifikacijo zemlje z namenom, da znižajo katastrski donos in s tem davčno osnovo. Na mesto tega bi morali stremeti za čim večji donos in preusmeritev proizvodnje za potrebe trga. Tudi če ni bilo nobenih davkov, kmetijstvo pri starem načinu obdelave zemlje ne bi bilo donosno. Na seji OLO so spre-

jeli sklep, da se v bodoče tudi za vinogradništvo predpise daljši na osnovi katastra ne po višini prideleka. Letos ustanovljena zadruga hranilnica v Črnomlju bo lahko v veliko pomoč pri dviganju kmetijstva, če se jo bodo kmetje posluževali tako za kredite in posojila kot za vlaganje prihrankov.

Pri tem razmahu gospodarske dejavnosti v Beli krajini je nujno treba vložiti več sredstev za družbeni standard, to je za gradnjo stanovanj in za druge osnovne življenjske pogoje delovnih ljudi. Pomanjkanje stroja in opreme je v Beli krajini že sedaj izredno veliko, razvijajoče se gospodarstvo pa jih bo terjalo vedno več. Za nje in mnoge druge delovne ljudi, ki so potrebni gospodarstvu, kulturi in prosveti, je treba ustvariti najbolj nujne življenjske pogoje.

Sprejeti družbeni načrt za leto 1955 nakazuje nadaljni porast gospodarske dejavnosti v Beli krajini. Z izvedbo tega načrta bodo belokranjski delovni ljudje izbojevali veliko zmago, ki ne bo nič manj pomembna kot je bila zmaga nad fašizmom pred desetimi leti. Gospodarska panoga pa je najlepša oddolžitev spomnu te slavne obletnice. J. V.

Pogled na Trebnje

Z avtobusom v brivnico

V ponedeljek 9. maja je stal pred manufakturno trgovino Ljubice na Glavnem trgu v Novem mestu velik prazen potniški avtobus podjetja avtopromet »Gorjanici«. Naenkrat se je začelo težko vozilo premikati in ker novomeški Glavni trg precej višji proti mostu, začelo vedno hitreje drčati po

trgu. V vedno hitrejšem tempu je avtobus pripeljal do vojaške pekarnice v Povačičevi hiši, kjer je trčil v vojaški voz za prevažanje kruha in ga precej poškodoval, nato podri signalno tablico na pločniku, se obrnil in zapeljal naprej proti mostu. K sreči ni zavil na most, ampak treščil naravnost v zaprta vrata brivnice Ivana Karasa, ki ta dan ni obratovala, ter se tam ustavil. Če bi bila brivnica kot običajno druga dni odprta, bi bil avtobus pripeljal naravnost v sredo brivnice.

Ljudje, ki jih je bilo zaradi semanjega dne zelo veliko na Glavnem trgu, so prestrašeno bežali na vse strani, in le srečnemu slučaju se je zahvaliti, da ni bilo večje nesreče. Tako škoda na vozilu še ni prevelika, huje pa bi bilo, če bi bil avtobus zdrvel po hudi strmini Pugljeve ulice.

Opozorilo!
25. maja
bo žrebanje
Jugoslovanske
loterije v Novem mestu

Titova štafeta 1955

Med važnimi prireditvami v proslavo 10. obletnice osvoboditve je tudi letošnja Titova štafeta. 25. maja praznuje maršal Tito svoj 63. rojstni dan. V počastitev tega praznika se vsako leto organizira Titova štafeta, kateri moramo dati letos še poseben poudarek. Mreža štafete je razpredena širom vse Jugoslavije in skoraj ni kraja, ki ne bi preko svojih tekačev pošiljal čestitke in pozdrave svojemu ljubljenu maršalu.

Glavna štafeta naše republike krene 19. maja z vrha Triglavca, prispe že istega dne v Ljubljano in prenoči v Grosupljem. Naslednji dan, 20. maja, potuje naprej in jo tekači našega okraja sprejmejo pri Radohovi vasi, ponesejo štafeto palico skozi Novo mesto in jo pri Prekopu predajo tekačem okraja Krško. Tako potuje štafeta palica iz roke v roko, dokler 25. maja ne pride do maršala Tita.

Poleg glavne proge organizira vsak okraj še svoje lokalne okrajne, vsak kraj pa svoje lokalne krajevne štafete, ki se kot stranski priključki pridružijo na glavno progo. V naselejenih krajih se štafeta za kraji čas ustavi, množične organizacije pa pripravijo krajevne manifestacije s čitanjem pozdravnih pism maršalu Titu.

Tehnična izvedba Titove štafete je poverjena organizaciji »Partizan«, pri mobilizaciji tekačev in mitingov pa sodelujejo vse množične organizacije. V ta namen organizirajo posebne štabe, v katerih so zastopniki vseh organizacij. Pri nas je že postavljen okrajni štab, ki je že pripravil vse potrebno za čim-boljšo organizacijo. Štafete na območju našega okraja zajemajo skupno 319 km. Poleg glavne proge, ki vodi od Ljubljane skozi Novo mesto proti Zagrebu, je organiziranih še 6 okrajnih prog z 21 priključki. Pokroviteljstvo nad posameznimi okrajnimi programi imajo posamezne množične organizacije.

Glavna okrajna proga krene z Baze 20, pri Podturnu pa se ji priključijo krajevna štafeta iz Poljan; v Dol. Toplicah, kjer je 10 minut postanka, se priključijo štafeta iz Gor. Sušice in Podhoste. V Vavti vasi, kjer je 15 minut postanka, se priključijo štafeta iz Drganjih sel. Iz Vavte vasi nadaljuje štafeta pot po desni strani Krke skozi Srebrnič, Brod in Kandijo, ter se na Glavnem trgu v Novem mestu priključijo republiški štafeti. Pokroviteljstvo nad okrajno štafeto ima Okrajni odbor SZDL, skupno z okrajnim komitejem ZKS.

Druga okrajna proga pride iz Suhe krajine. Svojo pot začne v Hinjah, teče preko Ambrusa in Zagrada in se za 10

minut ustavi v Zužemberku, kjer se ji priključijo tri krajevne štafete. Od tu gre naprej na Dvor, kjer se priključijo štafeta s Frate, nadaljuje pot skozi Sotesko in se za 15 minut ustavi skupno s štafeto iz Baze 20 minut v Vavti vasi. Iz Vavte vasi gre skozi Stražo in Prečeno do Bršljina, od tu pa skupno z republiško štafeto do Glavnega trga v Novem mestu. Pokroviteljstvo nad to štafeto ima okrajni komite LMS.

Tretja okrajna štafeta krene z Blatnega klanca skozi mirenško dolino preko Mirne, Šentruperta, Mokronoga, kjer se ji priključijo krajevna štafeta iz Trebelnega. V Zburah se ji priključijo krajevna štafeta iz Skočjana, nato jo vodi pot dalje preko Smarjete, Kronovega, Otočca ob Krki in se v Novem mestu priključijo republiški. Pokroviteljstvo ima Gasilska zveza skupno s PLZ.

Četrta okrajna štafeta krene iz Laz preko Vrhnih sel, Birčne vasi, Smihela pri Novem mestu in se na Glavnem trgu v Novem mestu združi z ostalimi. Pokroviteljstvo ima Zveza borcev.

Peta štafeta krene iz Podgradja pod Gorjanci, pri gostilni Malenšek se ji priključijo štafeta z Dolza, teče preko Gošne vasi, Zabe vasi in se v Novem mestu združi z ostalimi. Pokroviteljstvo ima Okrajni sindikalni svet.

Šesta je štafeta naših zadržnikov, ki jo bodo nosili preko rodovitnih polj in jo čez Marof prinesel v Novo mesto. Pokroviteljstvo nad njo ima Okrajna zadruga zveza.

Poleg okrajnih prog, je še cela vrsta krajevnih štafet, ki se direktno priključijo ob glavni progi republiški štafeti in sicer: v Trebnjem iz Dobriča in Čateža, v Mirni peči iz Globodola in Karteljeva, na Malen Slatniku iz Gabrja pri Mahorcu iz Bele cerkve, v Sentjerneju iz Brusnice, Drče, Zameškega in Dobrave.

Iz navedenega je razvidno, da mreža lokalnih prog zelo na gostoto prepleta področje našega okraja, zato vabimo vse organizacije, šole in centre predvsega v zvezi, da aktivno sodelujejo in se odzovejo pozivu lokalnih štabov za izvedbo štafete.

Hitrost teka se računa 4 minute na 1 km (to je 24 sekunde na 100 m), tekači pa se izmenjujejo na 100 metrov. Torej, če je skupno vseh prog v okraju 319 km, bo tekačev — nosilcev štafete 3190, oziroma še več, ker na glavni progi morajo biti na vsaki predaji po trije tekači. Skozi naseljene kraje naj nosilci štafete palice spremljajo tudi drugi. Vsi odgovorni organizatorji so prejeli točno časovni razpored in sleer točno ura prihoda in odhoda okrajnih in krajevnih prog. Ti se morajo točno držati časovnika glavne proge. Da bodo vsi seznanjeni, navajamo še pregled časovnega razporeda:

Table with 3 columns: Kraj, km, čas. Rows include Radohova vas, Trebnje, Novo mesto, Sentjerne, Prekopa, Baza 20, Dol. Toplice, Vavta vas, preko Srebrnič, Novo mesto.

(Nadaljevanje na 3. strani)

Novi tečaj politične šole pri CK ZKS začel 1. septembra 1955 in bo trajal 5 mesecev. Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu, zaposlitvi in višini mesečnih prejemkov pošljite do 20. junija t. l. na upravo Politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Parmova 37/II trakt, telefon 23-981 int. 206, hkrati pa tudi na svoj okrajni komite ZKS. Šola ima internat. Podrobnejše informacije dobiti na upravi Politične šole ali okrajnemu komiteju ZKS svojega okraja.

RAZPIS
Delavcem in delavkam v industriji in kmetijstvu, ki so aktivni politični delavci in si žele razširiti svoje politično znanje, sporočamo, da se bo

NOVI TEČAJ POLITIČNE ŠOLE PRI CK ZKS
začel 1. septembra 1955 in bo trajal 5 mesecev.

Prijave z osebnimi podatki, s podatki o dokončanih šolah in tečajih, o stažu in funkcijah v političnih organizacijah, o osnovnem poklicu, zaposlitvi in višini mesečnih prejemkov pošljite do 20. junija t. l. na upravo Politične šole pri CK ZKS, Ljubljana, Parmova 37/II trakt, telefon 23-981 int. 206, hkrati pa tudi na svoj okrajni komite ZKS. Šola ima internat. Podrobnejše informacije dobiti na upravi Politične šole ali okrajnemu komiteju ZKS svojega okraja.

Poleg reportaže so v partizanski prsti zastopani tudi feljtoni, novela in črtica. Ta literarna drobjanja je zbrana v »Besedi iz naše borbe«, kjer srečamo črtico Ferda Kozaka »Domovina«, nekako novoelo Miška Kranjca »Atek, ali si mi kaj prinesel?«, Cirila Kosmača s črtico »Prebujenec«, Metoda Mikulža zgodbo o »Cvetiči čenji«, Jožeta Brejca s »Kapitulacijo« in Vitomila Zupana s ciklom 5 kratkih novel pod naslovom »Andante patetico«.

Romana v partizanski prsti ne najdemo. Večja dela, znanovana v širši epiki koncepciji, so čisto razpadla v več prigod, spominov, vtisov in doživitev.

Nekaj te prozne književnosti je objavljene tudi v obeh Slovenskih zbornikih: 1. 1942 in 1945. V Zborniku za leto 1942 je pravzaprav edina in prva umetniška proza izpod peresa Mateja Bora »V partizanskem taboru«, kjer opisuje svoje prvo bivanje med partizani. Vsa druga proza pa je več ali manj dokumentarna: članki o slovenskem izobraževanju (Juš Kozak), o slovenskem narodu in človeku (Ferdo Kozak), o razvoju slovenske misli (Boris Zher), o zunanje-politični organizaciji Slovencev (Franc Zwitter), o vlogi delavskega razreda (Boris Kidrič) in tako dalje.

(Se nadaljuje)

Slovenska umetnost med NOV s posebnim pogledom na književnost

POEZIJA
Najbogateje je obrodila poezija, kar je tudi umetno: prvič zato, ker smo Slovenci že po tradiciji v liriki močnejši, drugič pa zato, ker je bilo v takih pogojih mnogo lažje ustvariti drobno pesem kot napisati delo v prozi ali celo dramo, kjer je treba največje zbranosti. Pesem si lahko »skoval« na pohodih in celo na položajih. Marsikdo je nosil svojo zbirko, če ni bila preobširna, kar v glavi. Tako na primer Kajuh, ki je znal vse svoje pesmi na pamet, zato jih je šlo dosti z njim v grob.

Pesem je bila tudi prva in najmočnejša vez, ki je združevala ob tabornih ognjih in na pohodih proletarata in intelektualca, komandanta in preprosta partizana.

Življenje partizanov je bilo tako polno, da je naravnost klicalo k upodabljanju. Tudi z naravo ni bil slovenski človek, čeprav je njen ljubitelj, nikdar tako tesno združen, kot v času partizanstva: temveč globlječ puste grape, močvirnate gmajne, visoke planote in goličave,

skrite poti in kozje steze, žuboreči potoki in hladni studenci, vedro nebo, sonce in veter, to so bili partizanu dobri prijatelji, njegovi zavezniki in zaščitniki, ki jim je vesel zahvalje. To so bile tudi zadnje stranke, kadar se je iztekel življenjske borbe. In to življenje je postalo vsebina partizanskega pesnika. Res je, da so bile te pesmi včasih sentimentalne, včasih patetične in politično nabrekli, toda v dobi partizanstva so izpolnile veliko poslanstvo. Nekateri pa so bile več kot samo dokument in so se uvrstile med naše literarne umetnine.

V partizanski umetnosti se najprej in nekako vzporedno pojavita epika in lirika. Lirika nam je odkrivala predvsem notranji svet partizana, njegova subjektivna doživljanja na pohodih, položajih, na straži in posegla čisto tudi po erotičnih motivih. Če primerjamo to liriko s prejšnjo, vidimo, da se je spremenil izraz, tudi slog je postal drugačen, kakor je pač zahtevala vsebina, oziroma občutje, ki ga je hotela pesem izraziti. V partizanski liriki kljub vsem težočam ni črnogledosti

in razdvojenosti, kakor smo jo našli po prvi svetovni vojni. Neka vedrost veje iz vsakega stih, ki ga tudi v najbolj kritičnih trenutkih prevetava optimizem in trdna vera v lepše dni. Ta vedrost in moč sta se še posebno izražali v borbeni partizanski pesmi in v socialnih motivih. Pa tudi v erotični pesmi, naj bo še tako trpka in boleča izpoved, ni onemoglega pesimizma, temveč nekaj odločnega in bodrilnega, na primer:

Ce pa tedaj me več ne bo, vzravnaj, kot jaz sedaj glavo, saj vem, kako ti bo hudo. (Kajuh)

Drugo mesto v medvojni pesmi zavzema epika. Med pripovednimi pesmimi srečamo balade in romane, v katerih je še dvojni žvekel — epiki in liriki, so torej neke na meji med liriko in epiko, pa tudi veliko pravih pripovednih pesmi, ki opevajo slavna in junška dejanja posameznikov ali celotnega naroda, pripovedujejo o težkem položaju človeka med okupacijo in prikazujejo čas, ko je ves narod trpel, se boril, se šibil pod težo udarcev, a se ni zlomil, je zmagoval in končno zmagal.

Fantazija pa je pomešala te resnične zgodovinske dogodke, ki bi največkrat ostali le kronična časa, z izmišljenimi zgodbami in simboliziranimi motivi, tako da ni bila pesem več sa-

mo gol dokument, temveč se je večkrat razrasla v visoko pesniško podobo teh krvavih, a velikih časov.

V epiki pesmi je torej izražena vsebina herojske borbe, nezgrapnost in veličina časa, žilavost in odpornost slovenskega človeka, njegov boj za novi svet, kar postane skoraj osnovni in akord in vodilni motiv vse borbene epike in lirike.

Dokaz, kako globoko je odjeknila NOB tudi med pesniki, je dejstvo, da najdemo narodnoosvobodilne motive ne le pri mlajši generaciji, ki ji je ta epični boj poleg puške potisnil pero v roko, temveč tudi skoraj pri vseh starejših pesnikih, in to vse nazaj do zadnjega lista štiripredere detelje slovenske moderne, do — Ottona Zupančiča. Med njim in Kajuhom pa je cela vrsta umetnikov, ki jim je ta velika življenjska in epična preizkušnja našega naroda navdihnila marsikateri globoko občuteni stih.

Med partizanskimi pesniki je še prvi oglašil Matej Bor s svojo zbirko »Previharimo viharje« in pozneje »Na partizanski straži«, za njim pa Kajuh s svojimi tričnimi meditacijami. Kmalu so se jima pridružili starejši pesniki, znani iz izpred druge svetovne vojne (Mile Klopčič, Tone Seliskar, Božo Vodušek, Jože Udovič, Jože Brejce, Miran Jare in Ivan Rob), za njimi pa mladi rod, ki

se je začel oglašati nekako sredini leta 1944 v partizanskih časnikih in revijah (Peter Levec, Vida Brestova, France Kosmač, Ivo Minatti, Jože Smit itd.).

V primeri z dokaj bogato žetvijo v poeziji je proza ne samo kvalitativno, temveč tudi kvantitativno revna in redka, kar je popolnoma razumljivo, če gleda na tehnične možnosti. Pesem je lahko nastala kjerkoli, tudi kak krajši manj zahtevni skeč je bilo še možno ustvariti, toda večjo epiko delo je zahtevalo veliko nemotnega časa, popolne zbranosti in kar je morda še važnejše, neke distance.

Najznačilnejša pripovedna oblika tega razdobja je postala tako imenovana reportaža, posebej je vojaška reportaža, pri nas dotlej neznan literarna zvrst. Sprva je reportaža oplsavala predvsem vojaške operacije, kasneje pa se je razširila in večkrat tudi umetniško poglobila. Vir oblikovanja ji je postalo življenje v partizanski vojski, stiki partizanov z ljudskimi množicami, spomini padlim borcem in podobno. Vse to pa doleži ni zbrano; raztreseno je po partizanskih časopisih in revijah, pa tudi po priljubljenejših brošurah, listih brigad, bataljonov, odredov in čet, saj se v tem pisanju udeleževali ne samo umetniki, ampak tudi preprosti borci. Najbolj znane so reportaže Boga Flandra-Klusovega Jožeta.

Poleg reportaže so v partizanski prsti zastopani tudi feljtoni, novela in črtica. Ta literarna drobjanja je zbrana v »Besedi iz naše borbe«, kjer srečamo črtico Ferda Kozaka »Domovina«, nekako novoelo Miška Kranjca »Atek, ali si mi kaj prinesel?«, Cirila Kosmača s črtico »Prebujenec«, Metoda Mikulža zgodbo o »Cvetiči čenji«, Jožeta Brejca s »Kapitulacijo« in Vitomila Zupana s ciklom 5 kratkih novel pod naslovom »Andante patetico«.

Romana v partizanski prsti ne najdemo. Večja dela, znanovana v širši epiki koncepciji, so čisto razpadla v več prigod, spominov, vtisov in doživitev.

Nekaj te prozne književnosti je objavljene tudi v obeh Slovenskih zbornikih: 1. 1942 in 1945. V Zborniku za leto 1942 je pravzaprav edina in prva umetniška proza izpod peresa Mateja Bora »V partizanskem taboru«, kjer opisuje svoje prvo bivanje med partizani. Vsa druga proza pa je več ali manj dokumentarna: članki o slovenskem izobraževanju (Juš Kozak), o slovenskem narodu in človeku (Ferdo Kozak), o razvoju slovenske misli (Boris Zher), o zunanje-politični organizaciji Slovencev (Franc Zwitter), o vlogi delavskega razreda (Boris Kidrič) in tako dalje.

(Se nadaljuje)

Občni zbor Trgovinske zbornice Novo mesto Skladišča, kadri krediti - glavna vprašanja trgovske mreže

Trgovina je kaj občutljivi del našega gospodarstva. Morala bi biti hiter in cenen posredovalec med proizvajalcem in potrošnikom. Morala bi biti tudi najboljše poznavalec potreb delovnih ljudi in na podlagi tega usmerjevalec proizvodnje potrošnih predmetov. To nalogo pri nas trgovina tudi skuša izvajati, kolikor ni to odvisno še od mnogih drugih okoliščin, neodvisnih od trgovine same. Po navadi je tako, kadar kaj zašepa v preskrbi, cenah ali drugih okoliščinah, ali manj povezanih družbenih dejavnostih, vedno lopnemo več ali manj na splošno. To seveda ni pravično. Tudi trgovina je v zadnjih letih napravila krepak korak naprej, čeprav je tudi še v njenem sestavu nekaj slabega in pomanjkljivega. Odprava pomanjkljivosti in napak zadeva samo ljudi v trgovini in morda še na Trgovinski zbornici, ampak nas vseh.

Tri ure trajajoča letna skupščina Trgovinske zbornice Novo mesto 29. aprila letos, ne da bi 59 navzočih delegatov spredilo kaj več pomembnejših problemov trgovine, dopušta dve vprašanji: ali so kadri v trgovini samo avtomati, ki mehanično opravljajo svoje dolžnosti, ali pa jim je vseeno kako se stvari rešujejo. Tega ne bi mogli trditi za ves kader v trgovini, saj to najbolj odločno zanika uspehi v zadnjih letih, ki niso bili mimo kadra, ampak so rezultat splošnega gospodarskega napredka in aktivnega prizadevanja ljudi iz trgovinske stroke. Mrtvilo na obnem zboru daje slutiti predvsem premajhno družbeno-politično zainteresiranost kadrov. Gotovo je v tem eden glavnih vzrokov vseh tistih negativnih pojavov v trgovini, ki bi se dali odpraviti, ali zmanjšati. Od vseh 59 navzočih delegatov se jih je glasilo na obnem zboru samo pet, navzilec izbranim poročilom upravnega odbora in nakazanim problemom zastopnika OLO in republiške zbornice.

Mnogo bolj zgornjo kot delegati na obnem zboru je letno poročilo Okrajne trgovinske zbornice, iz katerega je razvidna široka problematika trgovske mreže, njeni več kot zadovoljivi uspehi v lanskem letu ter preča vprašanja, ki jih je potrebno reševati čim prej.

V OKRAJU JE 150 TRGOVIN
V okraju je bilo lani 68 poslovalnic manj kot leta 1939. Takrat jih je bilo 218, sedaj pa jih je 150. Na podzestju je bilo leta 1939 146 trgovin, sedaj jih je 96, v mestih je bilo 72, sedaj samo 54. V trgovinsko zbornico je vključeno 23 državnih in 30 zadružnih trgovinskih podjetij. V doseženem prometu lani pa je udeležben državni sektor z 63 odstotki, zadružni pa z 37 odstotki. Vse trgovine (mo drobnino in debelo) so lani dosegle promet 1.754.488.000 din ter je bila za 20,1 odstotek večji kot

prejšnje leto, samo v trgovini na debelo pa je bil ta za dobrih 19 odstotkov večji kot v letu 1935. Se večji promet podjetij na debelo ovira pomanjkanje skladišč.

POVEČAN PROMET S TEKSTILOM

Zanimive so številke o prodanih količinah posameznih vrst blaga. Moke je šlo za 105 ton manj v prodajo kot prejšnje leto in to zlasti v drugem polletju, ko je bilo uvedeno enotno mletje pšenice. Najbrž iz tega razloga je bila tudi potrošnja kruha znatno manjša. Čeprav je pomanjkanje koruznih izdelkov še delj časa stalen pojav, je bilo vendar prodane za 86 ton več koruzne moke. Tudi olja je šlo 78 ton več v prodajo. Verjetno zaradi tega, ker je bilo tudi več na razpolago, nekaj časa pa je primanjlovalo masti in se je zato potrošnja olja povečala. Soli je šlo v prometu 141 ton več, mesa pa 70 ton manj. Na to je vplivala gotovo višja cena. Tudi sladkorja je bilo prodano 51 ton več, tobaka skoraj 3 tone, dočim je šlo petrola manj v promet skoraj za polovico. To je posledica elektrifikacije, ki se naglo širi, saj je bilo lani napravljenih v okraju nad tisoč novih priključkov. Znatno porast izkazuje promet s tekstilnim blagom in to kar za 20,6 odstotkov ali v denarju za 58 milijonov več. Blagovni promet usnja in gume se je povečal kar za 35 odstotkov. Samo čevljev in sandal je

bilo prodanih 4500 parov več kot prejšnje leto.

Poročilo tudi navaja, da je za mnoge predmete večje povpraševanje kot ponudba. To velja za nekatere vrste tekstilnega blaga, trikotarje, raznih tkanin, sukana, perila, odev, vseh vrst podloge za obleke, prav tako pa tudi za razno galanterijo. Prav občutno je pomanjkanje kovinskih izdelkov, vseh vrst železa, pločevine, žice, električnega materiala in izdelkov ter drugega blaga za široko potrošnjo in predelavo.

ZADEVE Z ODKUPOM, SAME ZNANE STVARI

Pri odkupu je bilo dokaj nepravičnosti, ker je bilo že tolikokrat ugotovljeno. Zadruga niso stopile, kar bi morale ali kar bi lahko storile. Temu je, kot je bilo navedeno v poročilu in so povedali tudi delegati, deloma krivo pomanjkanje obratnega kredita zadrug. To verjetno velja, je pa tudi res, da na primer za odkup lesa zadruga vedno najdejo denar. Bolj ko kredit, je prav gotovo velik vzrok, da zadruga ne zajame vseh odkupnih artiklov, pomanjkanje primernih skladišč. Posledice poglavje v odkupih so seveda nakupovalci in prekupčevalci, ki jih je čedalje več. Ti, in še nekatere druge okoliščine, so vplivali, da so se cene posameznih pridelkov med letom nesorazmerno dvignile. Cene žitni celo za 19 odstotkov, cene jajcem pa še znatno več. Zaradi večjega povpraševanja

po teh predmetih se je razvil pravi lov na nje in nelojalna konkurenca, kot na primer pri malinah in gobah.

Na obnem zboru je bilo ponovno poudarjeno, naj bodo zadruga glavni odkupovalci na svojem območju, pravico prodaje pa naj imajo po vsej državi. Za kmetijske pridelke bi bilo treba določiti cene že pred setvijo in se potem teh cen vsaj v glavnem držati. Zadruga naj bi dobile sezonski obratni kredit za odkup. Vsako prekupčevanje je treba dobesedno prepovedati in onemogočiti.

KADRI IN NJIH STROKOVNOST

V trgovini je zaposleno 379 ljudi, od tega pri prodaji 280. Vajencev je 52 — 38 žensk in 14 moških. Okoli 60% je takega kadra, ki ima samo krajše tečaj in za to nima predpisane šolske izobrazbe. V strokovnem pogledu večina teh ustreza in tudi zavzema vodilna mesta v trgovini. Ti kadri so nasproti pomočnikom, ki imajo vajensko dobo in šolo, v podrejenem stanju glede priznanja kvalifikacije. Potrebno bi bilo najti način, da se vsem tem omogoči prevedba po sposobnosti pri delu.

Na splošno primanjkuje kvalificiranega kadra pa tudi moških vajencev za specializirane trgovine. Nujno potrebna bi bila šola za poslovodje v republiškem merilu. Za strokovni dvig kadra je lani Zbornica veliko naredila.

Zbor sadjarjev in vinogradnikov v Novem mestu

Sadjarstvo in vinogradništvo sta zelo važni panogi kmetijskega gospodarstva v novomeškem okraju. To nam dokazuje tudi udeležba na zboru sadjarjev in vinogradnikov v Novem mestu, ki ga je sklical odbor za sadjarstvo in vinogradništvo pri Okrajni zadrugi, zvezi. Na zbor so prišli zastopniki sadjarsko-vinogradniških odsekov 21 kmetijskih zadrug.

Poročilo odbora (po podatkih iz terena) je pokazalo, da je bilo poskopljenih v času zimskih škropljenja v l. 1954 1955 samo za 15% od skupnega števila dreves jablan, hrusk, sliv in višnjev brez nasadov socialističnega sektorja in obcestnih nasadov, ki so bili skoraj v celoti poskopljeni. Da je v letošnjem letu manj poskopljenega sadnega drevesja je vzrok predvsem slaba vreme zgodaj spomladi, delno slaba organizacija dela, kakor tudi neorganizirana izbira škroplilnic pri nekaterih kme-

Tako je bilo pognojenih v kolobar s hlevskim in umetnim gnojem 10.710 dreves. To ni veliko v primerjavi s skupnim številom dreves, vendar je za začetek to le uspeh.

V letih 1952 — 54 so v novomeškem okraju pričeli načrtno obnovljati sadjarstvo in vinogradništvo. V tem času so obnovljali predvsem na socialističnem sektorju. Letos bo s sodobnim načinom obnove, odnosno posajeno 22,68 ha sadovnjakov in 10,50 ha vinogradov. Vsi ti nasadi so zasajeni s sortami dolenskega sadnega in trsnega izbora, ki bodo služili kot matični nasadi za pridobivanje cepic za nadaljnjo obnovo na Dolenjskem. Na kmetijskem posestvu Trška gora je zasajeno preko 3 ha novih matičnjakov, ki bodo poleg kmetijske šole Grm dajali dovolj podlag za potrebe proizvodnje cepljenk za ves novomeški okraj. Za leto je predvidena še gradnja modernih silnice s kapaciteto

dolžnost pa je, da posvetijo tej panogi še več skrbi z organizacijskim in strokovnim delom v kmetijskih zadrugah. Za izpolnjevanje teh tečajev namerava odbor prirediti krajske tečaje v poletnih in zimskih mesecih. Precejšen delež k uspehom v sadjarstvu so doprinesli prav nekateri sadjarski pomočniki (v Novem mestu, Dvoru, Žužemberku, Sentrupertu, Sentjerneju in Skocjanu). Slab odnos do sadjarskega dela so pokazali tisti, ki se niso lotili tega dela z vnetostjo in so po vsej verjetnosti udeležili tečaja samo za to, da so si uredili lastni sadovnjak, ne da bi organizirali izvedbo del v sadjarstvu tudi pri ostalih sadjarjih. KZ Sentjerneje je organizirala enodnevni praktični seminar za vzgojo krone pri mladih sadnih drevescih. Ta seminar sta vodila predsednik odbora Janko Zalokar in zastopnik Postaje za obnovo sadjarstva ter vinogradništva v Novem mestu Ivan Kostrevec. V okviru KZ Dvor in Žužemberk so bila po vaseh sadjarska posvetovanja, ki sta jih vodila na Dvoru Mirko Repar, v Žužemberku pa priznani sadjar Anton Blatnik. V splošnih seminarjih iz kmetijskega sadjarstva in vinogradništva. Vseh predavanj iz obeh panog v okviru tečajev kmetijskih zadrug in Okrajne zadrugne zveze v zimskem času 1954-55 je bilo 215 ur.

Praktični pouk v kmetijstvu je prav koristen. Silka kaže učence osnovne šole v Dragatušu, ko cepijo na šolskem vrtu

tijskih zadrugah. Sadjarji bodo morali v bodoče izkoristiti čimveč lepih zimskih dni za škropljenje in ne čakati spomladi, kajti le na ta način bo mogoče z zmogljivostjo sedanjega števila škroplilnic doseči večji uspeh. Najboljše uspehe pri tem sadjarskem opravilu so pokazali sadjarsko-vinogradniški odseki KZ Strazja, Sentjerneje in Novo mesto, ki so poskoplili največ.

Tudi za čiščenje in obrezovanje sadnega drevesja so skrbeli, vendar čaka sadjarje na tem področju še veliko dela. Sadno dreveje ima devle oblike z različnimi in pregestimi kronami, kar nam predstavlja karakteristično raznolikost dolenskega sadjarstva. Sadjarji in vinogradniki se bodo morali v bodoče lotiti naprednejših oblik nege in proizvodnje v sadjarstvu in vinogradništvu. Z gnojilnimi poizkusi v sadjarstvu so prišli nekateri sadjarji do prepričanja, da se z gnojenjem dosežejo boljji in večji pridelki sadja. V ta namen so organizirali v letošnjem letu še več poizkusov.

300.000 komadov cepljenk na Kmetijskem posestvu Trška gora. Zaradi pomanjkanja sadnih dreves se bodo obnovile še 2 drevesnice: za mirensko dolino v Sentrupertu, za sentjernejski okoliš pa v Sentjerneju. Te drevesnice so v pripravljanih delih in za začetek dela imajo pripravljenega že nekaj materiala.

Letos se bo pričel obnovljati tudi privatni sektor, saj so pokazali sadjarji in vinogradniki precejšnje zanimanje. Sadna drevesca so se do sedaj uporabljala v privatnih sadovnjakih le za posajevanje. Po kmetijskih zadrugah je bilo letos nabavljenih 4525 drevesec in le manjši del od tega se je uporabil za strnjene nasade.

Sadjarsko-vinogradniški odbor je organiziral dva tečaja sadjarskih pomočnikov. Obeh tečajev se je udeležilo 42 sadjarjev. Na tečajih so pridobili teoretično in praktično znanje v sadjarstvu, ker se je v glavnem obravnavalo urejevanje in obnova nasadov, njihova

Zelo važno vlogo glede sadjarstva in vinogradništva so odigrali sadjarsko-vinogradniški odseki pri kmetijskih zadrugah. Dobro organizirani širši odbor teh odsekov zastopnik po vseh vaseh, veliko prispeva k uspehom dela v sadjarstvu in vinogradništvu. Zato moramo stremeti povsod, da se vzpostavita ta organizacijska oblika. Vsi taki odbori so izvedli pravilno zboro sadjarjev na svojem področju, na katerih so obravnavali vse dejavnosti v sadjarstvu in vinogradništvu, sprejemali pomembne naloge in se zadalili, kaj bodo napravili med letom in kako bodo najkoristneje uporabljali prispevke, ki jih ustvarja kmetijska zadruga. Prispevki kmetijskih zadrug so bili v letošnjem letu v zelo različnih oblikah in znašajo približno 300.000 din.

Ob zaključku zborovanja so sprejeli še pomembne sklepe in predloge, kot na primer:

1. Vso pozornost posvetiti obnovljenim sadjarsko-vinogradniškim obratom, od katerih se bodo pridobivali tečajniški sori za potrebe trsnarske in drevesničarske proizvodnje.

2. Pospešiti z načrti gradnje vinske kleti na Trški gori in zagotoviti potrebna investicijska sredstva za gradnjo, ker lahko sodimo, da bo poleg novih zakonov o vinogradništvu, ki jih pričakujemo in ki bodo regulirali načrtno obnovo, močno vplivali na izboljšanje vinogradništva tudi nova klet.

3. Od zahtev po vinskem zakonu in po zakonu o pospeševanju vinogradništva in sadjarstva, ne odstopamo.

4. Če je zajec po zakonu zaščiteno, potem je dolžnost naših upravnih organov, da omogočijo našim sadjarjem, tudi nabavo žičnih mrež za sadna drevesca s primernim regresom.

5. Preko sadjarsko-vinogradniških odsekov KZ opravljati vsa dela v sadjarstvu in vinogradništvu v zvezi z raznimi poizkusi in ostalimi nalozami.

6. Nadaljevati z vzgojnimi delom sadjarskih pomočnikov, da dobimo dober sadjarski kader za teren. Zato je treba organizirati tečaje v času oletnih in zimskih del v sadjarstvu in vinogradništvu, kakor tudi nov tečaj za sadjarske pomočnike.

7. Dajati vso pomoč pri nadaljnji obnovi in pri izdelavi načrtov za obnovo. V letu 1955 1956 moramo začeti obnovljati sadjarstvo in vinogradništvo na privatnem sektorju. Zato je treba poiskati parcele in izdelati ankete sadjarjev in vinogradnikov. Za obnovo izkoristiti čimveč lastnih sredstev, z ozirom na malo vsoto kreditov. Subvencionirajo naj se sadike iz sredstev dopolnilne dohodnine za kmetijsko službo, vendar samo za napravo strnjenej, pravilno urejenih nasadov.

8. Nadaljevati z gnojilnimi poizkusi, kakor tudi s propagandnimi akcijami za gnojenje v sadjarstvu. V vinogradništvu na več mestih izvesti poizkus z zelenim gnojenjem in ga uvajati.

9. Nadaljevati delo preko sadjarskih in vinogradniških odsekov z inventarizacijo sadnega drevesja po okužbi ameriškega kaparja, kakor tudi organizirati več izanjših sadjarskih razstav.

Kaplj Peter j

Škocjanski volivci imajo čudne nazore

Kot v ostalih volilnih enotah, je bil tudi v Škocjanu prejšnji teden zbor volivcev. Trdijo, da je bil edini v tem letu. Sklican je bil menda večkrat, le udeležba ni bilo toliko, da bi bil sklepčen. Tokrat pa je prišlo 45 volivcev. Z izjemo administrativne občinske ljudske odbora, ni bilo na zboru nobene ženske. Menda, kot tudi mladina v Škocjanu nimajo še enakopravnosti, čeprav jih je več kot moških. Nekli možakar je to »enakopravnost« žena razlozmal: čiš: kaj bodo otroci in žene odločali o tako važnih stvareh, saj ni sigurno, če bodo še jutri pri hiši. To je pač miselnost nekaterih Škocjanskih možakov deset let po osvoboditvi in ne potrebuje razlage.

Prva točka dnevnega reda je bilo sklepanje o komunah. Na to točko so se posamezniki dobro pripravili, zato je takoj v začetku zavrslo kot v sršenjem gnezdu. Nobenega pojasnila, kako je z organizacijo komun v okraju, niso potrebovali. Ni jih zanimalo, kako so se odločili volivci v Smarjeti, kako mislijo volivci v sosednji Bučki, še manj pa, kakaj sploh ustanavljajo večje občine. Z grobim

izpadom posameznikov in žaljevnim predstavnikom ljudske občine, kar jim ni niti malo v čast, so postavili samo eno težo: Škocjan mora imeti sedež volje občine. Taka je ljudska volja. O kakršni koli drugi rešitvi ali predlogu ne razpravljamo. Za tako stališče na zboru volivcev so poskrbeli posamezniki, ki so v ta namen letali od hiše do hiše pa do občine in obratno, tak zaključke je menda dal tudi zbor kmetijske zadruga, ki se je več prečal s sedežem občine kot z drugimi nalozami.

Odvč bi bilo razpravljati o »ljudski volji« v Škocjanu, saj je znano, da ta ljudska volja ni nikdar nastopila, kadar se je šlo za napredno stvar v Škocjanu, čeprav je bilo za to dovolj prilike v zadnjih desetih letih tako kot v ostalih krajih, kjer je ljudska volja res prišla do izraza, toda v naprednem smislu. Drugo je zelo veliko vprašanje, kdo se v Škocjanu skriva za ljudsko voljo in če ima za to kakršno koli legitimno pravico.

Resnica je, da so na tem zboru volivcev v Škocjanu s svojim lokalpatriotskim nastopom samo dokazali, da se jih po vojni družbeni in gospodarski razvoj v naši državi ni dotaknil, da oni tega razvoja ne priznajo niti nečje imeti z njim niti skupnega. Razen svoje vase ne vidijo ničesar več.

Stvar je sledeča: Pod predpostavko, da bi se iz krškega okrajstva izločila Bučka je bilo predlagano osnovanje večje občine za sedanje občine Škocjan, Bučka in Smarjeta s sedežem v Škocjanu. Ta predlog je osvojil tudi okrajni iniciativni odbor. Pozneje pa se je pokazalo, da večina občanov Bučke želi raje v Sevnico kot v Škocjan. Prav

tako so Smarječani odločno odklonili predlog, da bi se vezali s Škocjanom v eno občino in s sedežem v Škocjanu. Ni bilo malo primerov, da so volivci javno povedali za razlog, da nečje v Škocjanu, stalne razprtije v Škocjanu in pa to, da Škocjan v gospodarskem pogledu ni napravil niti koraka naprej v letih po osvoboditvi. Edino, kar ima, je kmetijska zadruga. Podjetja, kolikor so jih pričeli, so vsa klavno propadla, ker se po vsej verjetnosti »ljudska volja« ni potegovala zanje, niti ni skrbelja, da bi jih postavila na noge.

Spričo take odločitve prebivalcev občine Bučka in Smarjeta, predvidena škofjanska občina nima upanja za nastanek, če manj pa za obstanek. Tega pa v Škocjanu nečje razumeti, o tem se nečje niti razgovarjati. Niti statut bodoče občine, iz katerega bi vsaj v osnovah spoznali pravo vlogo bodočih občin, jih ne zanima. Vnaprej odklanjajo vsak razgovor o kakršnem koli drugem predlogu, razen da v Škocjanu ostane občina, ker ima tradicijo.

Ce je tako zadržanje na zboru volivcev v Škocjanu pravilno, bo pokazala najbližja bodočnost. Pokazala bo tudi, ali naj se naš družbeni razvoj podredi želji posameznih vase ali pa obratno. Na tem zboru volivcev so udeleženci pokazali, da se jih velikanski družbeni razvoj pri nas ni dotaknil, vsaj v miselnosti ne, in da hočejo živ naprej ostati kakor so bili. Zelo pametno bi bilo, da bi se o tem važnem vprašanju bolj trezno in preudarno pogovorili ter se ne pustili zavajati posameznikom z neumestnimi in socialistični ureditvi nasprotnimi parolami.

Dva »Vesela večera« v Novem mestu

»Malo mi in malo vic — pod tem geslom je Radio Ljubljana priredil v Novem mestu 25. aprila zelo uspešni veseli večer — uspehi obojestransko po obisku in po kvalitetnem programu. Gostoval je Ježek in drugi od Radio Ljubljane, člani Totega teatra iz Maribora in Vesela večer iz Beograda, plesni orkester Radia Ljubljane in Gorenjski kvartet, z rekiamo, oziroma nagradami pa so sodelovala novomeška podjetja Novoteka, Novoles, Kremen, Tovarna perila, Industrija čevljev, Rog, Pionir in tudi Dolenjski list je bil zraven. Predstavi sta bili dve, morala pi bi biti najmanj štiri, tak je bil naval na vstopnice.

Prvega maja pa je s tremi predstavami gostoval mariborski Toti teater z besedo in humorjem naše zelene Stajerske. Tudi tega obiska in predstave so bili Novomeščani veseli, saj jim je le redko danu videti in slišati prireditve naših kulturnih središč (Ljubljane in Maribora). Pohvaliti moramo zlasti Radio Ljubljano in Vesela večer iz Beograda, da je tudi Novo mesto vzel resno in ni prišel s kakim okrnjenim sporedom za po-deželjeje.

Zahvala

Prebivalec vase Dol. Sušice se iskreno zahvaljujemo za hitro pomoč gostilcem in ostalim prebivalcem Dolenjskih Toplic, ki so nam prihiteli na pomoč ob požaru, ki je nastal 30. aprila 1953. Iskreno se zahvaljujemo tudi gostilcem iz Podturna, Dobitola, Novega mesta in Straže ter vojski iz Novega mesta ter vsem tistim, ki so darovali hrano in drugo prizadetim ljudem.

Vaščani Dol. Sušice

Ko slavimo 10-letnico svobode

V daljavi so se gmeli topovi tja v smeri proti Trstu. Nekaj dni poprej so se v bližini naših krajev valile udarne dalmatinske divizije na zadnji jurji proti zakletemu sovragu. Svoboda, ta tolikokrat imenovana beseda, bo skoraj postala meso in kri.

To je bilo v prvih dneh meseca maja 1945. Takrat je bila zgodnja pomlad, najlepša pomlad, kar sem jih kdaj koli doživel v življenju. Toplo spomladansko sonce mi je dalo moči, da sem prebodel težko bolezen (obe nogi sem imel dlje časa mrtvoudne — posledica iz partizanov). Oprajče se s palico sem hodil na sonce in želel, kakor so želeli tisoči — svoboda, mir. Propagandna služba je delala v tistih dneh še posebno dobro. Partizansko literaturo sem prebral skoraj od jutra do večera, največkrat naglas pred očetom, materjo in sestro, kolikor nas je bilo takrat doma, trije bratje so bili v partizanih. Tako sem bral v Poročilih: »Reka osvobodjena, boji za Trst, Zagreb osvobojen, beli zapustili svoje postojanke in panično beže proti avstrijski meji.« Kljub temu, da je bila svoboda in po-toških vaseh že dlje časa, smo jo popolnoma doumeli šele takrat, ko so prenehali gmeliti topovi iz zah. smeri pri Trstu in nato od severa, kjer so par-

tizanske brigade vkovalale v Ljubljano. Takrat smo zajeli svobodo s polnimi pljuči. Vsi, kar nas je bilo v vase »rdečih«, smo z raznimi čustvi do-povedovali drug drugemu, da je prestano najhujše, da je vse trpljenje za nami in da je zmaga naša. Kako bedni so bili takrat ob velikem Dnevu svobode stojci belogardistov, trepetajoč za življenje svojih zapeljanih sinov, mož in očetov. Ti niso praznovali Svobode, temveč so se skrivali v svojih domovih z rahlim upanjem, da se bodo mogoče ponrnili njihovi v varstvu Anglezov in Američanov v to partizansko svobodno domovino in prinesli na bajonetih svojo svobodo. Toda upanje se ni nikoli izpolnilo.

Ko človek takole po desetih letih svobode obuja spomine na velike dni v maju 1945, mu spomin nehoče seže nazaj v leto 1941, 1942, 1943, 1944 in leta krvavih bojev, velikih izdajstva. Pa tudi pot, ki smo jo naredili v teku zadnjih deset let, ni bila lahka. Toda kljub vsemu moramo tudi tokrat reči, da smo zmagnali, zmagnali nad gospodarsko zadržnostjo, 10 let svobode graditve, ki pa je preobrazilo naše življenje do korenin.

Oražem Karel

Občinski ljudski odbor, Občinski komite ZKS, Občinski odbor SZDL Trebnje

in ostale množične organizacije čestitajo vsemu prebivalstvu ob občinskem prazniku 15. maju in ob 10. obletnici osvoboditve!

Kaplj Peter j

IZ NAŠIH KRAJEV

Pridi in poglej, potem piši

V 15. številki Dolenjskega lista je bil objavljen članek z naslovom: Pismo z Trebelnega. K priobčenemu članku pa nameravam pisem nekaj stvari pojasniti.

Občinski praznik praznuje občina Trebelno 12. aprila; to je ob obletnici, ko so v Zabukovju padli prvi partizani, ne pa ob obletnici ustanovitve Gubčeve brigade, kajti leta je bila ustanovljena 2. septembra 1942 v gozdu Gostinca pri Trebelnem.

O mladinskih sestankih pa bi piscu pojasnil tole: ustanovni sestanek smo imeli lani novembra, kajti prej se mladina sploh ni sestajala. Na sestanku smo sklenili, da se bomo sestajali štirinajstredno in sicer da se bodo sestanki začeli ob 6. uri zvečer. Mladinci so prihajali redno in točno. Vedno smo končali pred pol deseturo. Na sestankih smo obravnavali politična, gospodarska in moralna vprašanja. Po sestankih mladina ni odhajala v »zakajene« gostilne, ampak naravnost domov, saj so prihajali mladinci na sestanke iz vasi, ki so tudi po eno uro oddaljene od Trebelnega. Ako pa je rekrut zavrnjen, ko je šel mimo kake hiše, je to pač storil iz fantovske navade, ne pa z namenom, da bi kalil nočni mir, ali ponatlogu mladinske organizacije. Želim, da bi prišel pisec članka enkrat na sestanek in sam po-

kušal mladino moralno, politično in kulturno vzgajati. Prepričana sem, da bi kaj kmalu spoznal, da to ni lahko delo, da se ne opravi samo s pridigami in da je to dolgoleten proces. Želim pojasniti tudi to, da fanti, ki je z nočem napadel tvariša P. M. ni član naše organizacije, in da takih članov tudi ne bomo sprejeli v našo sredo.

O tem, kako se mladina kulturno izživlja naj pojasnim sledeče: Na Novega leta dan smo uprizorili Ogrinčevo veseligo

»V Ljubljano jo dajmo, na pustno nedeljo pa smo pripravili program s šaljivimi prizori: Venček slovenskih narodnih pesmi, Kranjčičev Jurij pred sodiščem, Nušičeve enodejanko: »Miša, enodejanko »Strukljije, folklorna skupina pa je zaplesala venček narodnih plesov. Ob proslavi občinskega praznika je tudi mladina sodelovala s petimi točkami in sicer s tremi pevskimi, eno recitacijo in folklorna točka. Tudi na proslavi za praznik Dneva žena in Pre-

šernovo proslavo je sodelovala mladina. Za gotovo pa lahko trdim, da tudi ob proslavi 10-obljetnice osvoboditve mladina ne bo stala ob strani.

Pisec članka naj ve, da nima mladina v Trebelnem nobenih takih sestankov, ki bi jih bilo treba pisati pod narekovanji. Naj pride in se prepriča, kajti nam ni vseeno, kaj se o nas piše!

Predgrad ob Kolpi

50 kg težkega volka je dobil na strup lovski čuvaj Rudi Majerle pred kratkim. Smatrajo, da je to tisti ropar, ki je v zadnjem snegu v predelu Lipja raztrgal veliko srn. Val člani lovske družine čestitajo Majerletu, da se mu je posrečilo uničiti škodljivo mreino.

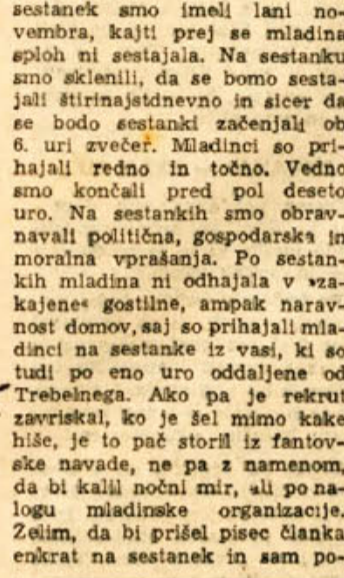
Kmetijska zadruga Stari trg je imela prejšnjo nedeljo letni občni zbor, na katerem je upravni odbor podal obračun lanskega leta. Delo kmetijske zadruge je bilo zelo uspešno, saj je izkazala ob koncu leta 1.360.338 din čistega dobička. Zadrugniki so sklenili, da se čisti dobiček porabi za investicije ter pospeševanje kmetijstva. Ta napredek KZ Stari trg ob Kolpi je toliko bolj razveseljiv, ker v prejšnjih letih pod drugim vodstvom ni pokazala nikakršnega napredka, pač pa celó izgubo. Ta uspeh je dokaz, da ima zadruga v Starem trgu pod drugim vodstvom pogoje za še močnejše dejavnost.

Nedavni velik pogon na volkove, ki se ga je poleg domače udeležila tudi lovska družina Kočevje, je bil brezuspešen. Čeprav je bilo vsega 50 lovcov, je bila menda zasedba stojišč preredka in tako so volkovi spet odnesli zdravo kožo.

Pred nedavnim so nas zelo iznenadile računice kuharskega tečaja z igro »Prisegam«, katere so kot začimnice na odru dobro odigrale. Do letošnje zime je bil Sentrupski oster nekako bolj živahen kakor v zimskem času, ki razen prosvetnih delavcev, ki so nastopili z igro »Učitelj«, in tečajnic ni bilo nobene kulturne predvredne. Ako nas ne bi novomeški potujoči kino od časa do časa, obiskal, ne bi imeli nobenega razvedrila.

V času porodniškega dopusta in boleznih zaščitne sestre je nadomestila v zdravstveni ambulanti v Predgradu babica Meta Staudohar. Ta seveda ne zmore vsega dela in tako je ambulanta večkrat zaprta. Številni bolniki, ki prihajajo po zdravstveno pomoč, z nezadovoljstvom odhajajo. Tudi obiski zdravnikov v tej ambulanti so zelo neredni.

Čas bi bil, da bi se zdravstvena služba v dolini čimprej uredila v korist in zadovoljstvo vseh tistih, ki to pomoč nujno potrebujejo.

DOLENJSKE TOPLICE se vneto pripravljajo na 24. maj, ko bodo občani tretjič praznovali občinski praznik. Na sliki: lanska proslava občinskega praznika.

Dolenjske Toplice

V Dol. Toplicah se marljivo pripravljajo na proslavo občinskega praznika, ki ga bodo letos že tretjič praznovali 24. maja, v spomin, da je ta dan leta 1942 okupator bil prisiljen zaradi naraščajoče moči partizanov zapustiti Dol. Toplice, ki so tako postale osvobodeno ozemlje. Svoj občinski praznik hočejo tudi letos Dol. Toplice kar najslovesneje proslaviti.

Knjižnica KUD »Maks Henigman« se je v zadnjem času znatno povečala. Odprta je vsako nedeljo od 10. do 11. ure.

S strupom sta se hoteli znebiti starke

Za poizkus uboja stare ženske sta se zagovarjali 20. aprila pred novomeškim okrožnim sodiščem Amalija Suštar in njena hči Pavla iz Skrovnika pri Krmelju.

Pred tremi leti je sedaj 79-letna Terezija Majcen izročila svojo hišo in 2 ha zemlje Amaliji Suštar in njenemu možu z izgovorom dosmrtnega preduktja. Kot v nešteto takih primerih, stara ženska v družini ni bila zaželena. Prišlo je do raznih nesoglasij tudi zaradi malenkosti. Med drugim je bil vzrok slabih odnosov tudi ta, ker je stara ženska rada jedla krompir v obliki, pa ji ga Suštarjeva ni hotela dati, kadar si ga je zaželela.

Amalija Suštar je začela razmišljati, kako bi se iznebila »sitne starke«, kot je sama izjavila, in je zasnovala zločinski naklep, da jo spravi s sveta. Računala je, da bo to najlažje in najbolj tajno opravila s strupom.

Važno opozorilo

Vajenski izpiti

Okrajna obrtna zbornica v Novem mestu bo letos uvedla obvezne, redne, letne vajenske izpite za vajence, ki so na uku prvo in drugo leto. Ti izpiti se bodo pričeli proti koncu maja in bodo do 10. junija zaključeni.

Vajenci bodo opravljali praktični izpit v delavnica lastnega podjetja oziroma učnega mojstra po določilih »Učnega programa«, ki ga lahko dobite pri obrtni zbornici. Praktično delo bo po delavnica nadzirala in ocenjevala posebna izpitna komisija. Praktičnemu izpitu sledi še teoretični.

Obrtna podjetja in učne mojstre, ki zaposlujejo vajence, prosimo, da posvetijo temu izpitu vso pozornost, da pravočasno pripravijo vse potrebno za izpit in da vajence na to opozore, saj bo ta izpit merilo vajenceve strokovne sposobnosti, istočasno pa tudi odraz strokovne zmožnosti podjetja ali mojstra ter metodike izučevanja.

V ta namen se je obrnila na svojo hčerko, ki je bila medicinska sestra v Celju, da ji je preskrbi kaj primernega. Ta ji je res ob priložnosti prinesla sublimat tablete. Suštarjeva je te tablete letos 3. in 4. januarja v veliki količini nasula stari ženci v hrano. Tudi prav zato, ker je raztopila preveč tablet, je bila tekočina grenka in je sta ka ni popila. To ji je tudi rešilo življenje. Ker s prvimi poizkusi Suštarjeva ni uspela, je poizkusila še drugi

Pletena deklška oblekca

Da bomo spomladni hčerko lepo in praktično oblekli, ji spletno same takole volneno oblekico:

Prednji del krilca: Nasujemo približno 170 zank in pletemo s pletilkami štev. 3½, 7 cm visoko (na licu same desne zanke). Tu pričnemo poljubno norveški vzorec z drugo volno, nekako 3 cm visoko. Zatem delamo še 20 cm krilca, na kar snamemo po dve in dve zanki skupaj, da dobimo polovico zank in delamo 3 cm patenta (1 leva, 1 desna). V sredini patenta delamo luknjice, da skoznje potegnemo trak.

Zivotek prednjega dela: nadaljujemo pletenje, a za rokavno izrezo snamemo v začetku vsake vrste: 4, 2 in 2 zanki, da dobimo 8 cm visok prednji del. Pletenje razpolovimo in za obratno izrezo snamemo 4, 2, 1 in 1 zanko, preostale zanke posnamemo v nadaljnjih treh vrstah, da dobimo lepo oblikovano ramo.

Zivotek hrbtnege dela: ko smo spletili zadnji del krilca in patent kot za prednji del, razpolovimo zanke in na desni polovici dodamo 5 zank za gumba, na levi polovici pa vpletemo 3 gumbnice.

Rokav začnemo s 40 zankami (1 leva, 1 desna) 2½ cm visoko,

nitjo skvackano ca. 1 m vrvice, ki jo napeljemo v luknjice v pasu. Krilce podivhamo 2-3 cm, da lepše pade, na konca vrvice najlujemo čopke in okrog vratu napletemo še 2 cm visok ovratnik (1 leva, 1 desna).

Mere so za 2½ do 3-letno deklico.

Zaključek šahovskega prvenstva okraja Kočevje

V četrtek 28. aprila je priredil Okrajni sindikalni svet skupno s SD Kočevje svečani zaključek I. sindikalnega šahovskega prvenstva za okraj Kočevje. Ob tej priložnosti je bil izročen prehodni pokal Okrajnega sveta moštvi, ki je doseglo najboljši uspeh v prvenstvu. Poleg tega so dobila prva tri moštva kot nagrade kompletne šahne in prvim šestim moštvom so bile izročene v priznanje lepo izdelane diplome. Na to je sledil brzopotezni turnir in

za zaključek je bila prirejena čajanka.

V prvem sindikalnem šahovskem prvenstvu je sodelovalo nad 140 šahistov, kar je za kočevjske razmere vsakokrat lepo število in kaže na velik uspeh šahovske igre na Kočevjskem sploh. Prvo mesto je osvojilo moštvo sindikalne podružnice OLO s 23 točkami, drugo sindikalna podružnica GU Grčarice s 18 točkami, in tretje sindikalna podružnica prosvetnih delavcev s 15,5 točkami. Sledijo: sind. trgovskih usl. s 13, obrtni s 10,5 in rudarji s 8 točkami. Moštvo OLO je nastopilo v naslednji postavi: Ing. Volk, Klavž, Jože, Mohar, Rudi, Kofar, Jože, Vovk, Peter in Hovevar, Henrik, rezerve pa so bile: Zgonc, Paradiž in Perko.

Sindikalno šahovsko prvenstvo je bilo uspešno zlasti s tehle strani: šahovska igra se zelo razmahnila v krino, odkrili so se novi šahisti, katerim bo treba

posvetiti več skrbi za njihovo razvoj in prvenstvo je navdušilo naše lenake, tako da bodo v kratkem priredile svoj kvalifikacijski turnir.

Ob zaključku je nastopilo v br-zoturnirju 40 šahistov. V finale so se plasirali Ing. Volk, Mohar, Drago, Veber, Srabec, Mestek, Mohar, Alojz in Vodičar. Prvo mesto je osvojil Ing. Volk, pri čemer je dosegel 100% možnih točk. Značilno pa je, da so se izmed omenih, plasiranih v finale kar štiri-je mladinci.

Zaradi tehničnih zaprek so v današnji številki »Dolenjskega lista« izpadle športne vesti in objave

VZGOJNA SVETOVALNICA

Mati, K. Vprašanje: Moj štiri-letni otrok laže in ne morem ga tega odvaditi.

Odgovor: Zdi se mi, da ni tako hudo kot mislite. Vaš štiri-letni otrok še ne more razlikovati, kaj je resnično in kaj izmišljeno. Laž ima namreč zelo zapleteno psihološko strukturo. Otroku do 4. leta (včasih celo do 5. leta) še ni umsko sposoben, da bi lagal. Vaš otrok seveda govori stvari, ki niso resnične. V psihologiji imenujemo to zmotno, ne pa laž. Vaš otrok torej ne more razlikovati med resničnim in zaželenim. Naj vam osvetlim s primerom. Oče objubi štiriletni hčerki, da jo bo peljal v gozd in tam bo videla zajčke. Ko prideva v gozd, ne vidiš zajčkov. Po spreduhu vpraša mati, kaj je videla v gozdu. Hčerka pravi, da je videla tudi zajčke. Otroku je mišlil, da jih je videl, ker jih je želel videti. Ali niste že opazili, kako otrok pripoveduje na dolgo in široko in si vse mogoče izmišlja. Pri tem je važno, če se otrok zaveda neresničnosti govorenih besed. In tudi če se zaveda, še ne laže. Če pa hoče s tem doseči nekaj zase, potem je zadeva drugačna, vendar v tej starosti otroci običajno ne lažejo. Pri otroku razlikujemo tako imenovano priložnostno laž in laganje iz navade. Ni treba, da vas skrbi za otroka, češ da bi lagal iz navade. Pozneje, v šolski dobi, pa je tež laži prečilo. Otroku hoče n. pr. v družbo, da bi se igral, mati pa želi, da se uč. Njegove želje se križajo z materino zahtevo. Iz te stiske se bo navadno izmotal tako, da bo izpovedal nekaj neresničnega z ediniim namenom, da ustrežemo njegovi želji. To je pogosto takrat, če se otrok boji. Če od njega nekaj zahtevamo, pa ne napravil, se hoče izogniti posledicam in iz strahu se zlaže. Če smo do otroka prestrižni, če je v družini šiba za ogledalom kot znak avtoritete staršev, potem otroci lažejo in se navadijo tudi sistematično lagati. Otroku laže zato, ker ga starši pretepejo, starši pa mislijo, da laže, čeprav ga pretepejo. Neka mati mi je nedavno potožila, da pretepanje ni ne pomaga, vseeno otrok laže še bolj, in prosila za nadaljnje vzgojno sredstvo. Otroku s pretepanjem ubijamo pogum. Pogumen otrok si upa povedati resnico, čeprav je zanj neprijetna. S palico pa otroka strašimo in vzgajamo dvoličneže, ne pa odkritih, vedrih in pogumnih ljudi. In otroka je treba vzgajati, da bo pogumen in da ne bo z lažjo tekal izhoda iz svojih težav. Kako? Ne ravnamo z njim predrdo! Zgled staršev je najboljši sredstvo. Sami se moramo varovati laži, čeprav se nam zdijo še tako nepomembne. Nekaj primerov!

Namesto denarja si delita kazen

Jože Kučko iz Starih žag in Avgust Križe iz Novih goric pri Dol. Toplicah sta se pogovarjala, kako bi se dalo »okoli prinesiti« Odpad v Novem mestu pri prodaji starega železa. To sta skušala napraviti letos januarja, ko sta nesla prodati 5 kg medenine in 10 kg svinca. Kovine je nesel v skladišče Krže, ker je Kučko njega poslal po kostonj v žerjavico. Kučko je Križe počakal v gostilni in tam tudi ponaredil tehni listek. Iz 5 kg medenine je napravil 50 kg, iz 10 kg svinca pa 100 kg. Kakih deset tisočakov bi tako pridobila, da se jima je posrečilo. Prej sta se dogovorila, da si bosta denar delila. Pa ni bilo nič, ker so na blagajni odkrili ponarejene številke. Kovino sta oddala na tuje ime. Kučko je bil obsojen na 3 mesece in 15 dni zapore, Križe pa na ravno toliko, samo da je njegova kazen pogojna za dobo treh let.

Prekupčevanje

Samo v šali so se pogovarjali pri gostilni Kump v Brštanu o cenah in kupčijah in samo v šali je baje A. Kump kupil od Rozmana iz Malenške vasi, kobilo za 27.000 din in jo koj nato prodal Kumlju v Bučnu vasa za 35.000 din. Torej je v šali zaslužil 8 tisočakov. Ob drugi priložnosti pa je prav tako »za špasc« kupil kobilo in v hecu prodal z dobičkom. O kakih živinskih potnih listih in predpisih odnosno prenosih lastnine, pri takih kupčijah seveda ni govora. Na mesto v občinski blagajno, ostane ta taksa za povečanje dobička prekupčevalcem.

Za to dokazano prekupčevanje je bil Kump obsojen na 30.000 din kazni, plačilo stroškov in 400 din povprečnine.

Dragotu Badovincu še dva meseca in pol

Že štirikrat se je zagovarjal pred sodiščem zaradi nedovoljene trgovine in prekupčevanja Drago Badovinac iz Stopič. Lani je odsedel zaradi takih prestopkov kar 7 mesecev, letos spomladi pa je dobil za podobno dejanje 6 mesecev. Ta kazen še ni bila potrjena, ko je spet prišel pred sodišče. Za posek lesa za domačo potrebo je dobil nakazilo na občini Gotna vas, glaseče se na 10 prm drv, na Okrajni gozdni upravi pa je dobil nakazilo za 10 prm drv za prodajo. Obe sta se glasili na posek lesa v tujem gozdu, kajti on je kupil les na siovejem in menda je plačal sa-

nima otrok nikake notranje svobode. Otroku laže tudi v družini, kjer vzgoja ni stroga, ampak so mu starši izbrali poklice, za katerega že vnaprej ve, da ga ne bo z veseljem opravil. Otroci lažejo v družini, kjer je eden staršev razočaran v zakonu, razvaja otroke in v njih išče svojih somišljenkov. Nič ni čudnega, če postaja otrok predrzen, se staršem odtuji, živi zase, staršem pa se kaže takšen kot si ga želi, torej — dvo-ličnež. Ko bo odrasel, bo snel

Izpred sodišča

mo eno bukev, štiri pa mu je neki dober sosed podaril. Badovinac je vse to posekal in prodal KZ Stopiče za 62.000 din.

Za to dejanje mu je sodišče pribilo 6 prejšnji kazni 6 mesecev še 2 meseca in pol, tako da jih ima sedaj 8 mesecev in 15 dni poleg stroškov in 600 din povprečnine.

Ovce in koze je klal

Tudi Jože Hrovat iz Smihelja pri Žužemberku je gostilniške stroke, saj imajo poleg posestva doma še gostilno. Poleg tega mu je pri sruči tudi mesarstvo. Če mu lahko verjamemo, pa je svoje odjemalce zalagal s kaj slabim mesom. Na sodišču je zatrjeval, da je kupoval samo zelo suhe ovce in koze, take ki so imele komaj okoli 10 kg mesa. »Slučajne« viške teh zakolov je prodal po 150 din kg. Od avgusta do decembra lani je tako spravil v promet kakih 14 ovc in 2 kozi.

10.000 din kazni poleg stroškov in 400 din povprečnine mu je prisodilo okrajno sodišče v Novem mestu za te mesarske »podvigce«.

Za dve tatvini 3 mesece in 5 dni zapore

Mlad je bil še Jože Blažič iz Dol. Dul pri Skočjani, ko je leta 1935 vzel tovarišu na drzen način 500 din, drugič pa nekemu mozarjarju v lastni hiši prav tako na drzen način 4.000 dinarjev. Ker je potem odšel na odsluženje kadrovskega roka, je prišel pred sodišče šele sedaj. Za obe tatvine je dobil 3 mesece in pet dni zapore, plačati mora tudi stroške in 500 din povprečnine ter povrniti škodo.

Čeprav je Blažič komaj dobro leto pri vojakih v južnih krajih države, je že čisto pozabil materin jezik, kar je res žalostno.

masko in stal pred starši — tuj človek, kar je za starše strahotno, toda žal — prepozno spoznanje.

Vzgojitelj. Znanja Vas tuja literatura o spoznavanju otrok in svetovanju staršem.

Odgovor: Med najpomembnejšimi deli sta knjigi: »Praxis der Erziehungsberatung« (Dr. O. Kersten, Eucke Verlag, Stuttgart) in »Neue Wege zur Schilkerkennntnis« (Dr. L. Lang; stane 38 S.). Prva knjiga je že razprodana.

Izpred sodišča

mo eno bukev, štiri pa mu je neki dober sosed podaril. Badovinac je vse to posekal in prodal KZ Stopiče za 62.000 din.

Za to dejanje mu je sodišče pribilo 6 prejšnji kazni 6 mesecev še 2 meseca in pol, tako da jih ima sedaj 8 mesecev in 15 dni poleg stroškov in 600 din povprečnine.

Ovce in koze je klal

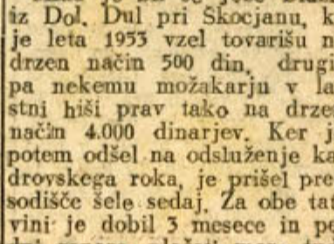
Tudi Jože Hrovat iz Smihelja pri Žužemberku je gostilniške stroke, saj imajo poleg posestva doma še gostilno. Poleg tega mu je pri sruči tudi mesarstvo. Če mu lahko verjamemo, pa je svoje odjemalce zalagal s kaj slabim mesom. Na sodišču je zatrjeval, da je kupoval samo zelo suhe ovce in koze, take ki so imele komaj okoli 10 kg mesa. »Slučajne« viške teh zakolov je prodal po 150 din kg. Od avgusta do decembra lani je tako spravil v promet kakih 14 ovc in 2 kozi.

10.000 din kazni poleg stroškov in 400 din povprečnine mu je prisodilo okrajno sodišče v Novem mestu za te mesarske »podvigce«.

Za dve tatvini 3 mesece in 5 dni zapore

Mlad je bil še Jože Blažič iz Dol. Dul pri Skočjani, ko je leta 1935 vzel tovarišu na drzen način 500 din, drugič pa nekemu mozarjarju v lastni hiši prav tako na drzen način 4.000 dinarjev. Ker je potem odšel na odsluženje kadrovskega roka, je prišel pred sodišče šele sedaj. Za obe tatvine je dobil 3 mesece in pet dni zapore, plačati mora tudi stroške in 500 din povprečnine ter povrniti škodo.

Čeprav je Blažič komaj dobro leto pri vojakih v južnih krajih države, je že čisto pozabil materin jezik, kar je res žalostno.

»Nasvidenje dragi — jutri ob tem času in na istem kraju!«

DOLENJSKI OBLIŠČEVALCI

KINO

Kino KRKA Novo mesto

Od 13. do 16. maja: ameriški barvni film »Rdeče nebo nad Montano«.

Od 17. do 19. maja: angleški film »Hobson v škripcih«.

Kino Dolenjske Toplice

14. in 15. maja: ameriški film »Titanic« (propasti Titanica).

16. in 17. maja: italijanski film »Kako sem odkril Ameriko«.

Kino Crnomelj

12. do 15. maja: »Vsi smo morilci«.

17. in 18. maja: »Prepovedane igre«.

Kino Jadran Kočevje

Od 13. do 16. maja francoski film »Alas na jugo«.

17. in 18. maja »Ulica Estropada«.

Kino Loški potok

14. in 15. maja: »Mreža«.

16. in 17. maja »Cantiflas muške-til«.

Kino Mokronog

14. in 15. maja: ameriški film »Chevone«.

16. in 17. maja angleški film »Lady Hamilton«.

Potujoči kino Novo mesto

Potujoči kino bo predvajal film v petek 13. V. 1955 ob 20. uri Podgrad - Šola.

v soboto 14. V. 1955 ob 20. uri v Mal. Slatniku - Šola.

v nedeljo 15. V. 1955 ob 11 uri na Trebelnem, ob 18 uri v Skočjani, ob 19 uri v Belci cerkvi.

Dežurna zdravniška služba

Do 19. maja ima dežurno zdravniško službo dr. Spiler Adolf. Od 20. maja do 5. junija dr. Vodnik Miro. Dežurna zdravniška služba se prične ob 7. uri zjutraj in se zaključuje zadnji dan dežurstva ob 7. uri zjutraj.

Preklit

Preklitjem neresnične vesti, ki sem jih govorila v Galii Arturu in Pintar Pepci iz Novega mesta in se zahvaljujem, da sta odstopila od tožbe.

Antončič Marija

Obj. Bučna vas 43

OBJAVE

Srednja tehniška tekstilna šola v Kranju (prej Tekstilni tehnikum) že sedaj sprejema prijave novih dijakov za šolsko leto 1955-56. Pogoji: dovršena nižja gimnazija ali osemletka, dokončana industrijska ali vajeniška šola sorodne stroke. — Sprejemni izpiti bodo 27. junija in 13. septembra letos. Na pismeno prijavo.

Ravnateljstvo

MALI OGLASI

PRODAM nov emaljiran štedilnik. Naslov pri upravi lista. (360)

PRODAM parcelo 600 kvadratnih metrov, 40 kubnih metrov penske, 15 kubnih metrov kamna — vse na stavbišču, Levčar Stane, Mrzla Luža, p. Velika Loka.

ISČEMO IZVEŠBANEGA CEBELARJA. Nastop službe takoj. Plačila ugodna. Kmetijsko posestvo Crmošnjice pri Semicu.

PRODAM storaj nov kolecov. — Naslov pri upravi lista. (370)

FOX daje čevljem blešk in jih konzervira

Pozdravljamo 10. obletnico osvoboditve!

Obiščite novo preurejeno kavarno in restavracijo hotela »METROPOL« Novo mesto!

MUZEJSKI PROBLEMI DOLENJSKE

OB TEDNU MUZEJEV

Letos bomo v tednih od 13. do 22. maja drugič po vsej Jugoslaviji proslavili »Teden muzejev«. Lanskoletni »Teden muzejev« je brez dvoma dosegel svoj namen, saj je vzbudil pozornost in pohvalo celo v mednarodni javnosti. Namen takega tedna je predvsem dvojen: da z muzejskimi razstavami, predavanji, kino predstavami in podobnim zainteresira najširše občinstvo za obisk muzejev, obenem pa da v ljudeh vzbudi smisel za varovanje in ohranjanje zgodovinskih, kulturnih in prirodnih spomenikov naše dežele. Ljudje se morajo namreč zavedati, da muzeji niso, niti ne smejo biti ropotarnica stare, odvržene krame, ampak da so nujno potrebne učilnice sodobnega človeka, ki s svojimi razstavami načrtno dopolnjujejo šolo, film in tisk. Sodobni muzeji torej ne čelijo biti samo zbirke redkih znamenitosti, ampak so to zato, da nam preko preteklosti posredujejo sedanost, da nam pokažejo zgodovinski, gospodarski, socialni in kulturni razvoj našega človeka in hkrati podobno naše zemlje.

Prav ta nujna potreba po znanstveno urejenih muzejskih zbirkah je bila vzrok, da je število muzejev v Sloveniji v zadnjem desetletju znatno naraslo. Medtem ko je bilo pred vojno v Sloveniji vsega 15 muzejev in galerij, jih je danes že blizu 40. Vsa Dolenjska je imela pred vojno samo skromen muzej v Krškem, danes pa na njenem teritoriju že delujejo štiri muzeji. Tako se je v krškem muzeju, ki se je po vojni kot Posavski muzej preselil v Brežice, leta 1951 pridružil Belokranjski muzej v Metliki, leto kasneje je bil odprt Dolenjski muzej v Novem mestu, jeseni 1953 pa je prišel s svojim delom še Kočevski muzej s sedežem v Kočevju.

Prav tako kot je bila nujna potreba ustanovitve navedenih muzejev, pa bi prenevalo ustanavljanje novih muzejev dovedo do nepotrebne razdrobljenosti muzejskega materiala, do nekorišnega lokalnega patriotizma in tako do raznih krajevnih in osebnih zamer in uzajamnosti, kar vsekakor ne bi bilo v prid našemu muzejstvu. In kakor je bilo nedavno izvedena razdelitev Gorenjske na posamezna muzejska področja, tako so se tudi dolenjski muzeji spoznavali v sledečih točkah:

1. Na vsem geografskem teritoriju Dolenjske povsem zadoštujejo štirje pokrajinski muzeji kompleksnega značaja (Dolenjski muzej v Novem mestu, Posavski muzej v Brežicah, Belokranjski muzej v Metliki in Kočevski muzej v Kočevju).

2. Na teritoriju posameznega pokrajinskega muzeja se lahko z njegovo vednostjo osnujejo memorialne zbirke oziroma me-

morialni muzeji ter lokalne muzejske zbirke.

3. Na teritoriju posameznega pokrajinskega muzeja lahko obstajajo tudi muzejski objekti na terenu.

4. Vsi objekti pod številko 2 in 3 obstajajo kot izpostave

stičnih (na pr. mitrej v Rožancu pri Črnomlju) in fevdalnih (ostanki gradov, grobnic, znamenj ipd.) treba misliti na temeljito zaščito spomenikov narodnoosvobodilnega boja, ki so ponekod v zadnjih letih že čisto propadli. Mnoge partizanske

Pogled v oddelek NOB Dolenjskega muzeja v Novem mestu

posameznega pokrajinskega muzeja, na katerega področju se nahajajo, so v njegovi oskrbi in upravi in so pod nadzorom posebnega, od muzejske uprave določenega in nje odgovornega čuvarja.

Tako bi bilo povsem zadovoljivo rešeno vprašanje muzejstva na Dolenjskem, zlasti ker so dane široke možnosti za ustanavljanje posameznih lokalnih zbirk oziroma memorialnih muzejev. Tako v Beli krajini že obstajata dva memorialna muzeja oziroma spominskih sob, in sicer Zupančičeva na Vinčici in Ganglova v Metliki. Tak memorialni muzej je Jurčičeva soba na Muljavi, taki bosta tudi Valvasorjeva in Mencingerjeva soba v Krškem. V načrtu je še več memorialnih muzejev, da omenimo samo Trdinovo sobo na Tolstem vrhu, Prešernovo in Smoletovo na Prežeku, Cvečarjevo in Gorjupovo v Kostanjevici ter Breknerfeldovo na Starem gradu. Pogoje za lokalne muzejske zbirke imajo Kostanjevica, Visnja gora, Črnomelj in morda tudi Otočec in Trebnje, ki bi lahko kot nekdanji Praetorium Latobricum reprezentiralo z zanimivim lapidarijem oziroma arheološko zbirko.

Razen teh lokalnih muzejskih zbirk in memorialnih muzejev, ki bi seveda obstajali kot izpostave posameznih pokrajinskih muzejev, pa ne smemo pozabiti muzejskih objektov na terenu, ki jih je treba ne samo uradno zaščititi ampak tudi dežensko zavarovati pred propadom. Tu je poleg nekaterih an-

tičnih, bunkerji, baze, tiškarne in delavnice so že v prvih povojnih letih postale plen neodgovornih posameznikov, ki so iz nepoučenosti, zlobe ali malenkostne materialne koristi, ki so jo od takega obdobja pričakovali, uničili dragocene in nenadomestljive spomenike narodnoosvobodilnega boja. Res se je v zadnjih letih tudi tu precej naredilo in je bilo zlasti v Beli krajini mno-

Zrtve verskega fanatizma...

Pretrajali zločin se je zgodil letos na velikih petek v mestecu Malacachets v severni Braziliji. Štiri otroci, eden star devet mesecev, so bili žrtvovani v »božjo slavo«.

Grozni zločin je storila skupina verskih fanatikov, sekta »Adventistij obljube«, ki jih je okrog 200. Nekateri »učiteljci« te sekte so tako vplivali na svoje praznovorne in zabite vernike, da so v svojem fanatizmu obesili štiri

otroke za noge in jih s palicami pretepli do smrti. Enega umorjenih otrok so potem še sezgalji, starši sami pa so mučili še sedem otrok, vendar ne do smrti.

Policija je prišla prepozno. Zaprla so veliko ljudi, zlasti staršev. Toda ti zločinci so tako zamorenj, da se sploh ne zavedajo, kaj so storili. Novica o umoru je pretresla vso Brazilijo.

... in praznoverja

V Mehiki so še nekateri predeli strašno zaostali o čemer priča tudi naslednji primer, ki se je zgodil nedavno.

Brata Sanchez sta imela njuje blizu vasi Juarez. Vasičani Juareza so ju gledali precej grdo. Vmes so bili razni spornosti zaradi potov in meja, kakor je med kmeti navada. Oba brata sta nekega dne prišla v Juarez. Juarežani so ju obkolili in začeli obtoževati, da

sta obsedena od hudiča in da s coprnjani škodujeta njihovim njivam.

Juareške kmete je popadlo pravo besnilo. Polni strahu pred hudičem so sklenili, da se hudiča rešijo. Improvizirali so neke vrste sodbo na osnovi starih vraž, oba brata obsodili in takoj obesili. Oblast je zvedela za zločin šele čez en teden.

Ko so iz Novega mesta bežali Nemci in belogardisti

Po hudih preizkušnjah štiri letne okupacije se je skozi planen in kri približal odšel: mesec maj 1945.

Novomeščani, na gosto zgrajeni z žičnimi ovirami in zlovesnimi bunkerji, sicer niso prejemali popolnoma točnih poročil, kljub temu pa se je čutilo puščanje okupatorjevega pritiska.

Ze samo dejstvo, da so partizanska letala obvladovala nebo nad Dolenjsko in še posebej nad Novim mestom, katerim niso mogli Nemci nič več nasprotovati, je vidno dvignilo med mestnim prebivalstvom borbenega duha in morala.

26. april 1945 je bil dan, ko smo dobri spoznali, da okupatorjeva slava zahaja. Po mestu so krožile razne novice, v zraku pa je neprestano bobnelo. Zvečer so na Gorjancih goreli trije veliki kresovi. Na dan ustanovitve OF, 27. aprila, pa so ves dan drle velike kolone hrvaških ustašev in Nemcev skozi mesto. S seboj so vlačili veliko ujetih Bolgarov, raztrganih in sestradanih. Za kos kruha je dal Bolgar tudi žepno ali ročno uro, nalivno pero ali karolki, kar je imelo neprimerno večjo vrednost kot kruh. Novomeški Nemci in domobranci so opazovali te valeče se kolone s kaj tučnimi občutki.

Teh groženj so se prestrašili celo nekateri preudarni Novomeščani pa so pobegnili, ali hoteli pobegniti z njimi vred. Vendar pa je bilo še dosti ljudi, ki so smatrali takšne »junaške« besede za onemoglo jezo in ti so marsikoga zadržali v mestu. Precej ljudi pa je zbežalo zlasti v Trško goro zaradi bojzani ponovnega bombardiranja. Na ročnih vozčkih in samokolnicah so vozili s seboj borno imetje, po nekaj dneh pa so se vračali, ko so spoznali, da je vojne konec.

Okrog 10. dopoldne se je pričel blazen beg. Šlo je vse v kaopol. Avtomobili, motorji, vojaški vozovi in navadni vozovi, na hitro pobrani po mestu, vsi naloženi z vojaškim blagom in vojaki, je z blazno naglico drvelo proti Ljubljani in po cesti proti Zameškemu. Tam pa so padli v roke drugim partizanskim enotam, ki so jih prestrelje in razorožile.

POČAKAJ — PELJI ME!

Okrog pol dvanajstih dopoldne je zadnji sovražnik zapustil Novo mesto, ki se je potopilo v mir in pričakovanje...

Po Ločenski cesti je tedaj priškrpal voziček, ki ga je vlek star doslužen konj, poleg pa je korakal starejši hlapec. Na vozičku je bil kup gnojna. Na smeh mi je šlo: gnoj — zadnji poždrav vsem bežečim okupatorjem!

Tedaj pa pridrija od gimnazije zakasneli domobranec. Morda je hotel še kaj pobasati. Imel je zelo prepleščen obraz. Bilu Koštrjeve gostinje »Pod Trško goro« dohiti voz in zavpije naj počaka. Stari hlapec se je ozrl in vprašal kaj bi rad. Domobranec pa zgrabi za vaje: »Kam pelješ?« »Na njivo!« odgovori hlapec. Na ta odgovor ustavi domobranec konja, in prične s puško zmetavati gnoj na cesto. Hlapec hoče nekaj protestirati, pa domobranec ga ne posluša. V trenutku je bil gnoj na cesti. Nato sede na voz in zavpije prestrašenemu hlapcu: »Pelji me do Zameškega« in že potegne za vaje, tako da je hlapec še v zadnjem trenutku mogel skočiti na voz. Najbrže tega ni storil rad, ampak mu je šlo za voz in konja svojega gospodarja. Potem pa je začel domobranec udrihati po mrhi, da je šlo v dir proti Ločni...

TISINA KOT V GREBU

Potem je nastala v mestu tisina, kakršne zlepa nismo bili vajeni. Ulice in ceste so bile kot izumrle, vse je drhtelo v nekakem tučnem, neznanem drgetu — bilo je pričakovanje. Marsikdo je čakal tudi topovskega ognja, saj mnogim ni šlo v glavo, da je strahota, ki nas je mučila in nam štiri dolga leta pila kri, res minila...

IN MESTO JE ZAVRISKALO...

Okrog ene popoldne so v mesto vkorakali partizani. Sprejem je bil veličasten, saj jih je pričakovalo skoro vse mesto. Radostno vzkljanje je šlo do neba...

Nekako ob pol dveh popoldne je prikorakalo po Ločenski cesti desetina partizanov. Vsi so bili ovenčani z majskekim cvetjem, ki so ga nesli padlim žrtvam fašističnega nasilja na pokopališču...

V mestu pa je veselo odmevala pesem »Slovenija junaška, svobodna si je til...«

Za mladinski nagradni natečaj

Kako sem doživel osvoboditev

Nemci in belogardisti niso imeli v naši vasi stalne postojanke, ampak so le od časa do časa prihajali v vas. Zato pa smo tedaj tembolj trpeli. Moj oče je moral bežati v partizane, ker jim je bil pač trn v peti. Poleg tega so vedno preganjali mater in starejšega brata. V tem so bili beli mnogo hušji od Nemcev. Malo pred koncem vojne so beli odpeljali mater in brata v Ribnico in jaz sem ostal sam pri sosedih. Mati se je po nekaj dneh vrnila, brata so pa obdržali do konca. Imel sem torej dovolj vzrokov, da sem jih sovražil iz dna svoje duše.

V zadnjih dneh je bilo v vasi vsake vrste vojaštvo: partizani, Nemci, belogardisti, pa tudi četniki so večkrat prišli. Ne eni ne drugi niso ostali dolgo. Končno je bilo tako daleč, da nisimo vedeli, kako bi pozdravljali. Partizani so odšli in kmalu nato so se zopet pokazali vojaki. Misleč, da so partizani, smo pozdravili: Smrt fašizmu, a bili so beli. Nekaj dni pred koncem so prišli v vas Nemci. Imeli so tudi precej tankov. Se sedaj se točno spominjam, da je eden stal na našem vrtu. Nemci pa niso imeli miru. Nekaj km od vasi so partizani napadli kamion bencina in nato Nemce, ki so šli na pomoč, pošeno namlatili. Nikoli ne bom pozabil ostudnih stvari, ki sem jih tedaj videl. Pri sosedu so imeli v važi ambulanto. Ko me je zaneslo tja, sem videl mrtvece brez nog, glave ali rok in grdo razmrvarjene. Nemci pa so jim pobrali vse dragocenosti. Bil

sem še otrok, a v meni se je zbudil gnus do teh ljudi.

Končno je prišlo ono veliko, kar si ni nihče upal izreči, a smo že vsi pričakovali. Soseda je povedala, da je videla na hribu v gmajni neke ljudi. Kmalu sem opazil, da so jih videli tudi Svabi. Tisti, ki je imel tank na našem vrtu, se je celo dopoldne vrtil okoli njega, a ga ni mogel pognati. Opoldne smo bili v kuhinji; in mati je ravno kuhala za Nemce, ki je zapokala. Skrili smo se v klet in ko je vse utihnilo — trajalo je dolgo — smo prišli ven. Prišli so nam nasproti vojaki in po partizansko pozdravili. Ker se nisimo vedeli, kako je, smo molčali. Ko smo pa zvedeli, da je svoboda, smo se objeli in vriskali. Obed, skuhan za Svabe, so dobili partizani.

Nemci se pa niso umaknili kar tako. V zadnjem trenutku so zapalili še nekaj hiš, ki nas še sedaj spominjajo na nepozabne čase, ko smo se s puško v roki borili za neodvisnost in svobodo.

Franc Grivec, dijak Grčarice 22

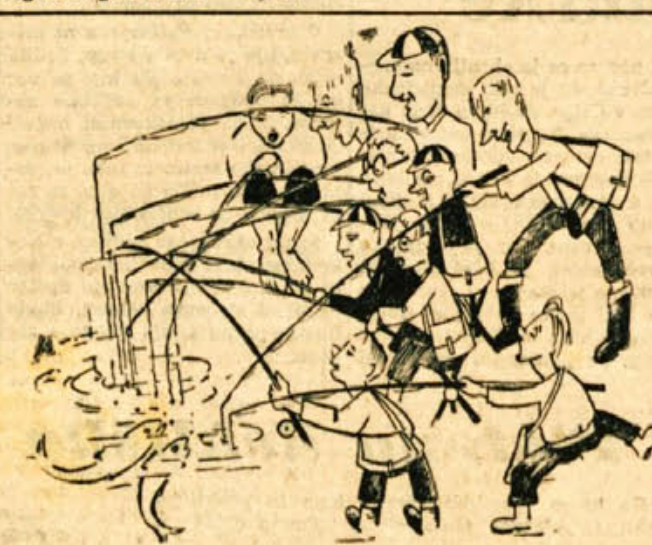
Predgrad ob Kolpi

Tudi glasbeno življenje se v dolini počasi razvija. V Predgradu imamo godbo na pihala, tamburaški in pevski zbor. — Tamburaške zbornice imajo tudi v Radencih, Sodevcih in Starem trgu. Sedaj pa si Starotražani snujejo še šramel. Mal in veliki boben že imajo. Pravijo, da morajo imeti tudi moderno glasbo. Tako je prav, kar naprej Starotražani.

Prav bi bilo, da bi se tudi v gornjem koncu doline prebudili in pričeli s kakim kulturnim in glasbenim življenjem. Vsa tamburaški zbor bi bilo mogoče organizirati. J. J.

PRISLI BOMO NAJAZ IN TAKRAT...

Tako so grozili bežeči domobranci, kot da so jim prebivalci Novega mesta krivi neslavnih dni.

Posvet rib v Krki 1. maja: »Ti, katerega naj se usmilim?!« — »Nobenega!« — »I, zakaj pa ne?« — »Ker so sami pobegnili!« — »O, niso ne požrehi, ampak pravi športni ribiči!«

PROSPER MÉRIMÉE

Sin, ki je izdal

(Matteo Falcone) 2

ZGODBA S KORZIKE

Nekaj minut za tem se je pred Matevimi vrati znašlo šest mož v rjavih uniformah z rumenimi ovratniki. Vodil jih je narednik, daljni Falconejev sorodnik (Na Korziki pa, kakor je znano, štejejo sorodstvo dosti dalj kot drugod). Ime mu je bilo Teodor Gamba; tega vnetega človeka so se hajduki zelo bali, ker je že marsikaterega prijel.

— Dober dan, bratranec, — je rekel Fortunatu in stopil k njemu; — Kako si zrasel! Ali si videl pravkar iti tod mimo nekoga človeka?

— Oh, bratranec, nisem še tako velik kakor vi, — je odgovoril deček z neumnim izrazom.

— Pa še boš. Toda, povej mi, ali nisi videl iti tod mimo nekoga človeka?

— Če sem videl iti tod mimo človeka?

— Da, človeka s Miljasto kapo iz črnega šameta in z rdečo in rumeno vezanim jopičem.

— Človeka s koničasto kapo in rdečo in rumeno vezanim jopičem?

— Da, odgovoril brž in ne ponavljaj govori vprašanj!

— Davi je bel mimo naših vrat gospod župnik na svojem konju Pieru. Vprašal me je,

vedel? Mogoče boš le spregovoril, če ti jih naštejemo dvajset gorkih s sabljo?

Fortunato se je samo posmehoval.

— Moj oče je Matteo Falcone — je dejal ponosno.

— Ali veš, smrkolin, da te lahko odvedem v Corto ali Bastijo? Dal te bom vreči v ječo, na slamo, z okovi na nogah, dai ti bom odedati glavo, če ne poveš, kje je Gianetto Sanpiero!

Ob tej smešni grožnji je deček planil v smeh. Ponovil je:

— Moj oče je Matteo Falcone.

— Narednik, — je rekel potistaže.

— Kdo ve? — Kdo ve? Jaz vem, da si ga ti videl.

— Mar je mogoče videti mimo gredočega, kadar spiš?

— Ti nisi spal, paglavce, — strel so te zbudili.

— Potemtakem mislite, bratranec, da vaše puške tako silno pokajo? Puška mojega očeta pokaži tudi bolj.

— Vrag te vzemi, prekleti, bratranec, da vaše puške tako silno pokajo? Puška mojega očeta pokaži tudi bolj.

— In kaj bo rekel oče? — je vprašal Fortunato posmehljivo;

— Kaj bo rekel, ko bo zvedel, da ste stopili v hišo, ko je bil zdoma?

— Malopridnež! — je odvrnil narednik Gamba in ga zgrabil za uho. — Ali ne veš, da te lahko prišlim, da se boš drugače

poveljnik, jezen, ker grožnje niso prav nič vplivale na Falconejevega sina, sklenil napraviti še zadnji poskus z laskanjem in darilom.

— Sorodnik, — je dejal, — ti si pravi nagajivec. Iz tebe bo še kaj. Ampak preveč grdo se igraš z menoj. Če se ne bi bal napraviti skrb svojemu sorodniku Matteo, naj me vrag vzame, če te ne bi odvedel s seboj! — Bežite, no!

— Toda ko se sorodnik vrne, mu bom vse povedal, in te zaradi laži te bo pretepel do krvi.

— Mislite?

— Boš videl... Ampak, veš kaj... bodi pameten dečko, pa ti bom nekaj dal.

— Jaz pa, sorodnik, vam svetujem tole: če se boste še obotavljali, bo Gianetto že v gozdu in potem bo treba več takšnih tičev, kot ste vi, da ga poiščete.

— Narednik je potegnil iz žepa srebrno uro, vredno vsaj deset srebrnikov. Ko je opazil, kako so se ob pogledu nanjo zabieščale oči malega Fortunata, mu je rekel, držče uro obeseno na jekleni verižici:

— Navihaneček, gotovo bi imel rad tako uro obeseno za vrat, tako da bi se sprehal po portovcejskih ulicah povsem kot pav, pa bi te ljudje spraševali: »Koliko je ura? Ti pa bi jim odgovorjal: »Na mojo uro pogledajte!«

— Ko bom velik, mi bo podaril uro moj stric kaporal.

— Da, toda sin tvojeje strica ima že sedaj uro... res da ni lepa, kakor je tale... Vendar je on mlajši od tebe.

Deček je vzdihnil.

— No, sorodnik, ali hočeš uro?

Fortunato je skilil na uro kakor maček, ki so mu postavili pred nos celega piščanca: ker vada, da se norčujejo z njim, si ne upa izstigniti krepčev in zdaj pa zdaj obrne oči proč, da ne bi podlegel izkušnji, vendar si neprestano obližuje spodnjo ustnico in zdí se, kakor bi hotel reči gospodarju: »Kako kruta je tvoja šala!«

Bilo je videti, da misli Gamba resno, ko mu kaže uro. Fortunato ni posegel z roko, ampak je rekel z grenkim nasmehom:

— Zakaj se norčujete z mene?

— Pri moji duši, da se ne šalim. Samo povej, kje je Gianotto, in tvoja bo.

Fortunato je ušel nevaren smehljaj, zapilil je svoje črne oči v narednikovo in skušal razbrati v njih, ali se verjeti njegovim besedam.

— Naj mi odzamejo epolete, če ti ne podarim ure! — je vzkljnil narednik. — Tovariši so mi priča, objube pa veš da ne bom prelomil.

Ko je tako govoril, je vedno bolj pomikal uro proti dečku, tako da se je že skoraj dotikala bledega obraza. Na njem se je videlo, da se v duši bje boj med pohlepom in doboznostjo, ki jo nalaga gostoljubje. Gole prsi so se mu silovito dvigale, kot da ga hoče zadušiti. Ura pa je nihala, se obračala in se včasih dotikala konca dečkovega noša. Končno se je desnica čisto počasi vzpela proti uri: konci prstov so se dotaknili in že se je apustila v njegovo roko z vso

težo, čeprav narednik še ni izpustil iz rok verižice. Stevilnik je bil vnanje, skrinjica pred nedavnim očičena, zdelo se je, kot da gori v soncu... Skušnja v je bila prevelika.

Fortunato je dvignil tudi levo in s palcem pokazal čez ramo seneno kopico, ki se je bil nanjo naslonil. Narednik ga je takoj razumel. Spustil je konec verižice in Fortunato je občutil, da je zdaj ura v roki njegovega. Planil je kakor jelen in se odmaknil za deset korakov od senu, ki so ga orožniki takoj začeli premetavati.

Kmalu so opazili, da se seno pregiblje in iz njega se je pokazal okrvavljen človek, z bodalom v rokah. Ko pa se je pokušal vzravnavati, zaradi ran ni mogel stati, ampak je padel. Narednik je planil nanj in mu izrgal nos. Čeprav se je upiral, so ga brž zvezali.

Gianetto je ležal na tleh, povezan kot butara; obrnil je glavo proti Fortunatu, ki se je bil približal, in mu rekel bolj prezirljivo kakor jezero:

— Izdajalec!

Otrok je vrgel predenj srebrnik, ki ga je bil dobil od njega, čuteč, da ga ne zasluži več; hajduk pa je, kakor da ni opazil tega dejanja, hladnokrvno rekel naredniku:

— Dragi Gamba, ne morem hoditi, morali me boste nositi v mesto.

— Se tekel bi kot srna, — je odvrnil kruti zmagovalce, — toda pomiri se, tako sem zadovoljen, da sem te ujel, da bi te miljo daleč nesel na hrbtu, pa

ne bi bil utrujen. Sicer pa ti bomo, prijatelj, iz vej in tvojeje plašča napravili nosila, na Crespoljevi kmetiji pa bomo dobili konje.

— Dobro, — je dejal jetnik. — Pa nekoliko slame boste položili na nosila, da mi bo udobneje.

Medtem ko so se orožniki ukvarjali vsak s svojim poslom — eni so delali nosila iz kostanjnih vej, drugi obvezovali Gianottovo rano — sta se na ovinku poti, ki je vodila v makijo, prikazala Matteo Falcone in njegova žena. Zena se je mukoma premikala pod težo ogromne vreče kostanja, njen mož pa je hodil dostojanstveno z eno puško na rami, z drugo v roki; kajti za korzikanca se ne spodobi, da bi nosil drug tovor kakor orožje.

Ko je Matteo zagledal orožnike, je sprva mislil, da so prišli ponj. Toda čemu taka misel? Ali je Matteo imel kakšen spor s sodnijo? Ne! Bil je na dobrem glasu. Ali, kakor se pravi, pošten zasebnik. Bil pa je vendarle Koržičan in hribovec, in le redko kateri hribovski Koržičar ne bi, če pobraka po svojem spominu, našel kakoga malega greha, recimo strel s puško, udarec z nožem ali podobno malenkost. Matteo je imel čisto vest bolj kakor kdorkoli, saj je nad deset let ni nameril puške proti človeku; vendar je bil kljub temu previden in se je postavil tako, da bi se lahko pošteno branil, če bi bilo treba.

— Zena, — je rekel Giuseppe, — odloži vrečo in bodi pripravljena!